

ਹੇ ਸਖੀ

ਇਸੇ ਕਲਮ ਤੋਂ :

ਸ਼ਿਕਸਤ ਰੰਗ	(ਕਵਿਤਾ 2005, 2016)
ਸ਼ਿਕਸਤ ਰੰਗ	(ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ) (2009)
ਵਿਸਮਾਦ	(ਕਵਿਤਾ 2015)
ਕੂੰਜਾਂ	(ਸਹਿ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕਾਵਿ-ਪੁਸਤਕ)
ਪਾਰਲੇ ਪੁਲ	(ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)

ਹੇ ਸਖੀ

(ਲੰਬੀ ਕਵਿਤਾ)

ਸੁਰਜੀਤ

ਚੇਤਨਾ ਯੂਕਾਸ਼ਨ

ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ

Hey Sakhi

Poem By

Surjit ©

33 Bonistel Crescent, Brampton, L7A3G8,

ONTARIO, CANADA

Mobile:: 416-605-3784

e-mail: surjitk33@gmail.com

ISBN : 978-93-87629-

Rs. 150/-

2019

Printed and Bound In India

Published by

A Group of

Chetna Parkashan

PUNJABI BHAWAN, LUDHIANA (Pb.) INDIA

KOTKAPURA | CANADA | USA

Ph. 0161-2413613, 2404928, (M) 98152-98459, 98762-07774

Ph.: 95011-45039

Website: www.chetnaparkashan.com

E-mail: chetnaparkashan@gmail.com, gulatipublishersltd@gmail.com

Printer : R.K. Offset, Delhi

All rights reserved

This book is sold subject to the condition that it shall not, by way of trade or otherwise, be lent, resold, hired out, or otherwise circulated without the publisher's prior written consent in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition including this condition being imposed on the subsequent purchaser and without limiting the rights under copyright reserved above, no part of this publication may be reproduced, stored in or introduced into a retrieval system, or transmitted in any form or by any means (electronic, mechanical, photo copying, recording or otherwise), without the prior written permission of both the copyright owner and the publisher of this book.

follow us on : www.facebook.com/ChetnaParkashan

ਸਮਰਪਣ

ਆਪਣੀਆਂ
ਪੀੜਾਂ ਅਤੇ ਪੈੜਾਂ
ਦੇ
ਨਾਂ

'hysKI' nMdy | vj qhwfy rbrl kridAW!

-srj lq

ਮੇਰੇ ਲਈ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ਣ ਤੇ ਤਰਾਸ਼ਣ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਆਪਾ ਸਹਿਜ ਹੀ ਢਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸੇ-ਵਿਗੋਚੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਢੂੰਘਾਈਆਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਫੈਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰਲਾ ਸੰਸਾਰ ਹੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕਰਦਾ ਮੇਰੀ ਲਿਖਤ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਦਾ ਹੈ। 'ਹੇ ਸਖੀ' ਇਸੇ ਆਤਮ-ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ! ਇਹ ਖੋਜ ਜਾਂ ਜਿਗਿਆਸਾ ਕਿਸੇ ਸੂਤਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਬੱਝੀ ਹੋਈ; ਇਹ ਸਿਰਫ ਵੱਡੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ਦੀ ਹੈ।

ਹਰ ਆਦਮੀ ਦੀ ਇਕ ਦਰਦ ਕਹਾਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; ਕੁਝ ਹਾਦਸੇ ਉਸਦੇ ਦਿਲ ਤੇ ਵਾਪਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਉਸਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਵਾਪਰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ, ਲੜ-ਝਗੜ ਕੇ ਜਾਂ ਰੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਵਾਪਰੇ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦਾ ਪਰਗਟਾਵਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਮੈਂਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰਦ, ਆਪਣੇ ਗਿਲੇ-ਸ਼ਿਕਵੇ, ਆਪਣੇ ਵਿਗੋਚੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਲਈ ਕਲਮ ਹੀ ਚੁੱਕਣੀ ਪੈਂਦੀ ਏ। ਹਰ ਗੱਲ ਦਾ ਫੁਰਨਾ ਮੈਂਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ; ਭਲੇ ਹੀ ਕਈ ਵੇਰ ਜਦੋਂ ਲਿਖਣ ਲੱਗਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਕਵਿਤਾ ਵਰਗਾ ਨਾ ਬਣ ਸਕੇ; ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਖਕੇ ਰਖ ਲੈਂਦੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਸਜਾ-ਸੁਆਰ ਲੈਂਦੀ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਂਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਵਰਗੀ ਲੱਗਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚੋਂ ਮੇਰੀ ਸਮੁੱਚੀ ਕਵਿਤਾ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਪਰ 'ਹੇ

ਸਖੀ' ਇਕੋ ਵਾਰ ਇਸੇ ਵਹਾਅ ਤੇ ਇਸੇ ਲੈਅ 'ਚ ਮੇਰੇ ਨਾਲ
ਤੁਰਦੀ ਗਈ।

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਵਲੋਂ ਮਿਲੇ ਭਰਵੇਂ ਹੁੰਗਾਰੇ
ਲਈ ਅਤਿ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ। ਪਹਿਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਇਸ ਕਵਿਤਾ
ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਹਿ ਚੁੱਕੀ ਹਾਂ। ਅੱਠਾਂ ਸਾਲਾਂ
ਬਾਅਦ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਕਰਦਿਆਂ
ਅਤਿਅੰਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਇਨਸਾਨ ਦੀ
ਸੋਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸੋਧਾਂ
ਅਤੇ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਮੀਦ
ਹੈ ਆਪ ਸਭ ਇਸ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰੋਗੇ।

ਮ੍ਰਿ ਰਠ ਸ਼ਿ

-srj lq

ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਵਾਲ ਸਿਰ ਚੁੱਕਦੇ ਰਹੇ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ ਸਨ। ਸੋਚਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸਾਂ ਕਿ ਤਾਰਿਆਂ ਭਰਿਆ ਇਹ ਅੰਬਰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਕ ਛੱਤ ਵਾਂਗ ਹੈ ਜੇ ਕਿਤੇ ਇਹ ਛੱਤ ਸਾਡੇ ਤੇ ਡਿਗ ਪਵੇ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇ! ? ਇਹ ਚੰਦ ਦਿਨੇ ਕਿੱਥੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੂਰਜ ਰਾਤੀਂ ਕਿੱਥੇ ਜਾ ਕੇ ਛੁਪਦਾ ਹੈ? ਇਹ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੇ ਬੱਦਲ ਕਿਵੇਂ ਉਡ ਲੈਂਦੇ ਨੇ? ਤਾਰੇ ਕਿਸ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਲਮਕ ਰਹੇ ਨੇ? ਇਹ ਆਕਾਸ਼ ਗੰਗਾ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਧਰਤੀ ਕਿਸ ਆਸਰੇ ਖੜੀ ਹੈ? ਪਹਿਲਾ ਬੀਜ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ? ਪਹਿਲਾ ਮਨੁੱਖ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ? ਪਹਿਲਾ ਜੀਵ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ? ਲੋਕ ਮਰ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮਰਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਦਮੀ ਕਿੱਥੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਰੱਬ ਕੀ ਹੈ? ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ? ...ਇਤਿਆਦਿ?

ਸ਼ਾਇਦ ਹਰ ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹੀ ਸਵਾਲ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਸੋਚਾਂ ਦੀ ਜਾਗ ਲਗਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਮੇਰੀ ਇਸੇ ਸੋਚ 'ਚੋਂ ਕਿੰਨਾ ਕੁਛ ਉਗਿਆ। ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵੱਖਰੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਲੱਭਦੀ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਵੱਧਦੀ ਉਮਰ ਨਾਲ ਸਵਾਲ ਬਦਲਦੇ ਗਏ ਤੇ ਵੱਧਦੇ ਵੀ ਗਏ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਆਪਣੀ ਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੁਛ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲ ਗਏ ਤੇ ਕੁਛ ਸਵਾਲ ਵਿਸਰ ਗਏ। ਜਿਹੜੇ ਸਵਾਲ ਬਚੇ ਸਨ, ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਹਾਦਸਿਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜ਼ਰਬਾਂ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ।

ਮੈਂ ਥਾਈਲੈਂਡ ਇਕ ਸਿੱਖ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਅਧਿਆਪਿਕਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸਾਂ ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਹਿ- ਕਰਮੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਜੋ ਅਕਸਰ ਧਿਆਨ ਸਾਧਨਾ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀਆਂ; ਖੌਰੇ ਕਿਉਂ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਟੁੰਬਦੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਸਹਿਜ-ਯੋਗ ਨਾਲ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਮੌਖੱਤੀਆਂ ਬਾਲ ਕੇ ਇਕ

ਤਸਵੀਰ ਅੱਗੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟਕੇ ਬੈਠੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕ ਗਰੁੱਪ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਗਈ। ਇੱਥੇ ਮੈਂ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣਾ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਲਿਆ ਪਰ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਰੱਬ ਮੰਨਕੇ ਉਸ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾਉਣ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਮਨ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਵਾਲ ਹੋਰ ਪੇਚੀਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਰੱਬ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਅਸੀਂ ਇਸਦੇ ਅੱਗੇ ਮੱਥਾ ਕਿਉਂ ਟੇਕੀਏ? ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਸਥਾ ਵੇਖ ਕੇ ਤੇ ਉਸ ਆਸਥਾ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਨੰਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਦੰਗ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਆਈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਖੇਡ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੇ ਟਿਕਾਉ ਦੀ ਹੀ ਹੈ; ਜਿੱਥੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਟਿਕਾਉ ਮਿਲ ਗਿਆ; ਉਸਨੂੰ ਉਥੇ ਹੀ ਆਪਣਾ ਰੱਬ ਮਿਲ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਖੋਜਣਾ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਅੰਦਰ ਹੈ।

ਅਚਾਨਕ ਓਸ਼ੋ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਾਲੀਆਂ ਓਡੀਓ ਕੈਸਟਾਂ ਮਿਲ ਗਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਨਵੀਂ ਰੂਹ ਫੂਕ ਦਿਤੀ। ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਰਲਤਾ ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਅਟੱਲ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ-ਮੌਤ ਦੇ ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ। ਮਸਕੀਨ ਜੀ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਬਾਰ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠਕੇ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਮਨ ਕੁਛ ਸਹਿਜ ਹੋਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਕੌੜੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਲੰਘਣਾ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਲਿਆ ਪਰ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਅਜੇ ਵੀ ਕੁਛ ਤੜਪਦਾ ਤਾਂ ਰਿਹਾ।

ਆਪਣੇ ਅਮਰੀਕਾ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦੌਰਾਨ ਕੁਛ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਣ ਗਏ ਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਸਹਿਜ ਫਿਰ ਥਿੜਕ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਉਸੇ ਮੋੜ ਤੇ ਖੜੀ ਸਾਂ ਜਿਥੋਂ ਮੈਂ ਰਤਾ ਕੁ ਅੱਗੇ ਲੰਘ ਆਈ ਸਾਂ! ਪੁਸਤਕਾਂ 'ਚੋਂ ਚੈਨ ਭਾਲਦੀ ਭਾਲਦੀ ਨੂੰ ਦੀਪਕ ਚੋਪੜਾ ਲੱਭਿਆ। ਰੱਬ ਬਾਰੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਜਾਂ ਉਪਰ ਕਿਤੇ ਕਚਹਿਰੀ ਲਗਾਕੇ ਬੈਠਾ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ! ਉਸ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੋਚਕੇ ਅਸੀਂ ਉਸਨੂੰ ਛੋਟਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਰੱਬ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਪਾਸਾਰੇ ਬਾਰੇ ਉਸਦੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਮੇਰਾ ਇਸ ਸਾਰੇ ਵਰਤਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਬਦਲ ਗਿਆ

ਅਚਾਨਕ ਇਕ ਦਿਨ ਟੀ.ਵੀ. ਤੇ ਵੇਨ ਡਾਇਰ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ; 'ਕੌਸਮਿਕ ਐਨਰਜੀ' ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਸੀ। 'ਦਾ ਸੀਕਰੇਟ' ਦਾ 'ਲਾਅ ਆਫ ਅਟਰੈਕਸ਼ਨ', 'ਪੌਜ਼ੀਟਿਵ ਥਿੰਕਿੰਗ', ਤੇ 'ਕੌਸਮਿਕ ਐਨਰਜੀ' ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਮੇਰੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦੇ ਲਈ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਵਿਚ ਡਾ. ਡੈਂਗ ਦੇ ਐਨਰਜੀ ਹੀਲਿੰਗ ਗਰੁੱਪ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਗਈ। ਆਪਣੇ ਦੁਆਲੇ ਫੈਲੀ 'ਕੌਸਮਿਕ ਐਨਰਜੀ' ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਖਾਇਆ। ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਉਰਜਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਫੜੀ ਗੋਂਦ ਵਾਂਗ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ, ਉਛਾਲਣਾ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਖੇਲਣਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਰਦ- ਗਿਰਦ ਘੁੰਮਾਉਣਾ, ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਇਸ ਗੋਂਦ ਦਾ ਕਾਲਪਨਿਕ ਗਲੋਬ ਬਣਾ ਕੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਭਰ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਹਿਤ ਦੁਆਵਾਂ ਮੰਗਣਾ ਚਮਤਕਾਰੀ ਅਨੁਭਵ ਸਨ; ਇਸ ਕਰਮ ਨੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿਖਾਈ।

ਇਥੇ ਹੀ 'ਦਾਹਨ ਯੋਗ' ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੋਈ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਯੋਗ ਪੱਧਤੀ ਤੇ ਕੋਰੀਅਨ 'ਮਾਰਸ਼ਲ ਆਰਟ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਨਵੀਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਯੋਗ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਪੌਜ਼ਿਟਿਵ ਹੋਣਾ ਤੇ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣਾ ਸਿੱਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਸੂਤਰ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਤਬਦੀਲੀ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਦੁਹਰਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ: 'ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਖੁਬਸੂਰਤ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ', 'ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕੀਤਾ', ਜਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਿਤੀ ਤੇ ਮੇਰਾ ਸਾਰਾ ਖਲਾਅ ਭਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਕ ਵਾਰ 'ਦਾਹਨ ਯੋਗ' ਵਾਲੇ ਸਾਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਐਰੀਜ਼ੋਨਾ ਸਟੇਟ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸਿਡੋਨਾ ਦੇ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਬਣੇ ਆਪਣੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਤੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਲੈ ਗਏ। ਇਹ ਸੈਂਟਰ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਮੀਲ ਦੂਰ ਜੰਗਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਲਾਲ ਪੱਥਰ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਇਹ ਥਾਂ ਜਿਥੇ ਰੁੱਖ ਨਾ ਮਾਤਰ ਹੀ ਹਨ, ਇਕ ਖਾਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਰਜਾ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ 'ਵੋਰਟੈਕਸ' ਜਾਂ ਉਰਜਾ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸੱਭਿਆਤਾਵਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਨਵਾਂ ਤਜਰਬਾ ਸੀ। ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਸਾਡਾ ਚਾਰ ਔਰਤਾਂ; ਅਫਰੀਕਨ, ਮੈਕਸੀਕਨ, ਅਮਰੀਕਨ ਤੇ ਮੈਂ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੀ, ਦਾ ਸੱਚ ਦੀ ਖੋਜ 'ਚ ਚੌਦ੍ਹਾਂ ਸੌ ਮੀਲ ਰੇਗਿਸਤਾਨੀ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਹਾਂ ਤੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਇਕੱਲਿਆਂ ਗੱਡੀ ਚਲਾਕੇ ਜਾਣਾ ਇਕ ਅਦਭੁਤ ਕਾਰਨਾਮਾ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਰਾਹ ਬੱਸ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕੋ ਸਤਰ ਘੁੰਮਦੀ ਰਹੀ - "ਖੌਰੇ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਲੈ ਤੁਰੀ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਸੱਸੀ!"

ਇੱਥੇ ਮੈਂ 'ਕਨਵਰਸੇਸ਼ਨਜ਼ ਵਿਚ ਗੌਡ' ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੀਲ ਡੌਨਲਡ ਵਾਲਸ ਨਾਲ ਗਾਲ-ਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਕੋਰੀਆ ਤੋਂ ਆਏ ਕਰਾਟੇ ਦੇ ਚੈਂਪੀਅਨਜ਼ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਾਟੇ ਦੀਆਂ ਮੁਦਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਭਾਵ ਭਗਤੀ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਕੇ ਇਸ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਣ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਕਰਵਾਈਕਤਕਦੀ ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਕਰਾਟੇ ਦੀਆਂ ਮੁਦਰਾਵਾਂ ਕਰਦੇ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਪੱਥਰਾਂ ਤੇ ਲੰਮੇ ਪੈਂਦੇ ਤੇ ਤਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਖੇਡਦੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਿਣਦੇ ਤੇ ਉਂਗਲਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦਾਇਰੇ ਬਣਾਉਂਦੇ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ ਕਿੰਨੇ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ ਇਸੇ ਲਈ ਭਟਕ ਗਏ ਹਾਂ। ਆਪਣੀ ਇਸ ਅਨੁਭੂਤੀ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖੀ ਜੋ ਆਪਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ:

ਪਰਿਕਰਮਾ

ਓ ਮੇਰੀ ਰੂਹ ਸੱਸੀਏ
 ਕਿਹੀ ਤੇਰੀ ਇਹ ਭਟਕਣ
 ਕਿਹੀ ਇਹ ਜਿਗਿਆਸਾ;
 ਲੈ ਤੁਰੀ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ
 ਤੇਰੀ ਇਹ ਅਦਭੁਤ ਅਵਸਥਾ!

ਘਰ ਤੋਂ ਦੂਰ; ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਦੂਰ
 ਹੈ ਇਕ ਰੇਗਿਸਤਾਨ
 ਜੰਗਲ ਬੀਆਬਾਨ 'ਚ
 ਸੀ ਉਹ ਸਾਧਨਾ ਅਸਥਾਨ
 ਬਹੁਤ ਚਿਰਾਂ ਤੋਂ ਸੋਚਾਂ 'ਚ
 ਉਭਰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ...

ਸਿਜਦਾ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ
 ਮੈਂ ਰਾਹਾਂ ਮੋਢੇ ਧਰ ਲਈਆਂ
 ਸੈਆਂ ਕੋਹਾਂ ਦੇ ਪੈਂਡੇ ਦੀਆਂ
 ਉਂਗਲਾਂ ਮੈਂ ਫੜ ਲਈਆਂ...0

ਖੂਬਸੂਰਤ 'ਸਵਾਰੋਆਂ'* ਨੇ ਬਾਹਾਂ ਉਤੇ ਚੁੱਕੀਆਂ
ਪੌਲੀਆਂ ਦੇ ਬੁਟਿਆਂ ਨੇ ਖੈਰਾਂ ਮੈਥੋਂ ਪੁੱਛੀਆਂ...

ਉੱਡ ਉੱਡ ਮਿੱਟੀ ਮੈਨੂੰ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈਂਦੀ ਸੀ
ਆਪਣੀ ਜਿਹੜੀ ਲੱਗਦੀ ਸੀ ਜਦ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀ ਸੀ...

ਕੋਸੀ ਕੋਸੀ ਧੁੱਪ ਦਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਨਿੱਘ
ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ ਮਾਣਿਆ
ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਏਸ ਰਹੱਸ ਨੂੰ
ਮੇਰੇ ਪਿੰਡੇ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ ਜਾਣਿਆ...

ਬੋਹਰਾਂ ਕੰਡਿਆਲੀਆਂ ਨੇ ਮਨ ਮੇਰਾ ਮੋਹ ਲਿਆ
ਪੱਥਰੀਲੀਆਂ ਰਾਹਾਂ ਨੇ ਮੈਥੋਂ ਵਜੂਦ ਮੇਰਾ ਖੋਹ ਲਿਆ...

ਕਰਦਾ ਸੀ ਜੀਅ ਮੇਰਾ ਤੁਰੀ... ਜਾਵਾਂ ਬੱਸ ਤੁਰੀ ਜਾਵਾਂ...
ਰਾਹਾਂ ਨਾ ਮੁੱਕਣ ਇਹ ਮੈਂ ਰਾਹਾਂ 'ਚ ਮੁੱਕ ਜਾਵਾਂ...

ਇਸ ਲਾਲ ਧਰਤੀ ਦਾ ਜ਼ਰਾ ਜ਼ਰਾ ਕੁਛ ਕੁਛ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ
ਤਾਰਿਆਂ ਭਰਿਆ ਆਕਾਸ਼ ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਢੁੱਕ ਢੁੱਕ ਬਹਿੰਦਾ ਸੀ...

ਸਪਤ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਵਹਿੰਗੀ ਸੀ ਸਦੀਆਂ ਬਾਅਦ ਤੱਕੀ ਮੈਂ
ਇੰਨਾ ਸੁਹਣਾ ਚੰਨ ਸੀ ਕਿ ਰਹੀ ਹੱਕੀ ਬੱਕੀ ਮੈਂ...

ਧਰਤੀ ਮੈਂ ਹੇਠਾਂ ਡਾਹੀ ਅੰਬਰ ਮੈਂ ਉਪਰ ਓੜਿਆ
ਸਾਰੇ ਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਉਗਲਾਂ ਘੁਮਾ ਘੁਮਾ ਜੋੜਿਆ...

ਧਰਤੀ, ਮੈਂ ਤੇ ਅੰਬਰ; ਅਸੀਂ ਤਿੰਨੇ ਇਕ ਮਿਕ ਸਾਂ
ਕਰਦਾ ਸੀ ਦਿਲ ਮੇਰਾ ਬੱਸ ਇੱਥੇ ਹੀ ਟਿਕ ਜਾਂ...

ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਸਾਧਨਾ ਸੀ
ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਕਰਮਾ
ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਛੂਹ ਕੀਤੀ
ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਪਰਿਕਰਮਾ...!!

(*ਸਵਾਰੋ- ਐਰੀਜ਼ੋਨਾ ਵਿਚ ਉੱਗਣ ਵਾਲਾ ਕੈਕਟਸ 'saguaro')

ਇਹ ਮੇਰੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਕੁਛ ਕੁ ਪੜਾਅ ਹਨ ਪਰ ਸਫਰ ਅਜੇ ਜਾਰੀ ਹੈ! ਸ਼ਾਇਦ ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ! ਬਹੁਤ ਕੁਛ ਲਿਖਿਆ ਵੀ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਵੇਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਸਮਝ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਵੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਅਪਾਰ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੇ ਇਹ ਯਤਨ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਬਸ ਇੰਨੀ ਸਮਝ ਆ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਜਿਸਨੂੰ ਆਖਦੇ ਨੇ ਉਹ ਕੋਈ ਗ਼ੈਬੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਕਾਇਨਾਤ ਦੇ ਜ਼ਰੇ ਜ਼ਰੇ ਵਿਚ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਆਪਣਾ ਇਕ ਵਿਧਾਨ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਂਈ ਕਾਕਾ ਨੇ ਤਿੰਨ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ: ਆਪਕੋ ਪੂਜੋ, ਆਪਕੋ ਧਿਆਉ ਅਤੇ ਆਪਕੋ ਜਾਨੋ; ਹੁਣ ਇਹੀ ਤਰਕਸੰਗਤ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਜਿਗਿਆਸਾ ਦਾ ਸਫਰ ਅਜੇ ਜਾਰੀ ਹੈ... ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਬ੍ਰਹਮਾ-ਕੁਮਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹੋਰ ਉਚੇਰੇ ਪੱਧਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ; ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦਾ ਇਕ ਬਿੰਦੂ ਮੰਨਕੇ ਅੰਤਰ ਚੇਤਨਾ 'ਚ ਰੌਸ਼ਨੀਆਂ ਦੇ ਉਸ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਉ ਤੇ ਇਸ ਸਮੁੱਚੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਕੜੀ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਜਾਉ ਜੋ ਧਿਆਨ ਸਾਧਨਾ ਦਾ ਇਕ ਬਹੁਤ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸਫਰ ਹੋ ਨਿੱਬੜਦਾ ਹੈ; ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਅਪਾਰ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਲੈਣ ਨਾਲ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਇਕ ਨਵਾਂ ਦੁਆਰ ਖੁੱਲ੍ਹਦਾ ਹੈ! ਇਸ ਸਫਰ ਵਿਚ ਜੋ ਵੀ ਸਮਝ ਸਕੀ ਹਾਂ ਆਪੇ ਉਬਲ ਕੇ ਇਸ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਇਸ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਅਪਾਰ, ਅਕੱਥ ਤੇ ਅਪਹੁੰਚ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਿਆ ਹੈ; ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ! ਜੋ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਸਮਝ ਸਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਨਤਮਸਤਕ ਹਾਂ। ਸੱਚ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਜੇ ਕੁਝ ਕਦਮ ਹੀ ਤੁਰੀ ਹਾਂ! ਜਿਗਿਆਸਾ ਦਾ ਸਫਰ ਤਾਂ ਅਜੇ ਜਾਰੀ ਹੈ...!

srj lq ricq 'hy sKI' ivcl y
svf-sMwd dIAW SIKwvW qy prqW

-ਕਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਕਿਸ਼ਾਂਵਲ

ਸੁਰਜੀਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਾਵਿ-ਵਲਵਲਿਆਂ ਨੂੰ 'ਹੇ ਸਖੀ' ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਸ਼ਿਕਸਤ ਰੰਗ' ਨਾਲ ਕਾਵਿ-ਚਿਤਰਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਵੈ-ਚਿੰਤਨ ਵਿਚੋਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੇ ਨੂਰਾਨੀ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਜੋ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਰਚੀਆਂ ਉਹ 'ਵਿਸਮਾਦ' ਰੂਪ ਹੋ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ। ਉਪਰੀਆਂ ਧਰਤੀਆਂ 'ਤੇ ਲੰਮੇ ਪੈਂਡੇ ਤੈਅ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੀਆਂ 'ਪੀੜਾਂ ਤੇ ਪੈੜਾਂ' ਨੂੰ ਟਕੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣਾ ਸੁਰਜੀਤ ਨੂੰ ਸਕੂਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। 'ਹੇ ਸਖੀ' ਵਿਚਲੇ ਸਵੈ-ਸੰਵਾਦ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਗਰਭੂਮਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਸ ਸੰਵਾਦ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਨੂੰ ਫਰੋਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਕੁਝ ਸਵਾਲ ਅਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਤਲਾਸ਼ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਚੌਗਰਿਦੇ ਤੋਂ ਵਿੱਛੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦ ਅੰਤਰਝਾਤ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਥੇ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਅੰਦਰ ਦੇ ਖਿੰਡਾਅ ਅਤੇ ਖੰਡਿਤ ਆਪੇ ਨਾਲ ਰੂਬਰੂ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਖੰਡਿਤ ਆਪੇ ਨੂੰ ਸਮੇਟਦਾ ਹੋਇਆ ਮਨੁੱਖ ਸਵਾਲਾਂ-ਜਵਾਬਾਂ ਦਾ ਆਲਮ ਸਿਰਜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਅਨੁਭਵ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਨ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਨੂੰ "ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਉਰਜਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣ" ਦੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਭਰ, ਅਜਿਹਾ ਹਲੂਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਿਵਾਣਾਂ ਤੋਂ ਉਚਾਣਾਂ ਵੱਲ ਵਧਣ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਹੋਂਦ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਤਲਾਸ਼ਦੀ ਕਵਿਤਰੀ ਸੁਰਜੀਤ, "ਸੱਚ" ਤੱਕ ਅੱਪੜਣ ਲਈ ਬਹਿਬਲ ਹੋਈ, ਕਿਧਰੇ ਸੱਸੀ-ਰੂਹ ਬਣਕੇ ਜੰਗਲ, ਬੇਲੇ, ਥਲ ਗਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿਧਰੇ ਅੰਤਰਮਨ ਦੇ ਟੋਏ-ਟਿੱਬਿਆਂ ਵਿਚ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਇਸ 'ਤਲਾਸ਼-ਯਾਤਰਾ' ਵਿਚੋਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੇ ਅਨੁਭਵ ਅਤੇ ਸੱਚ ਦੀ ਸੋਝੀ ਨੂੰ "ਹੇ ਸਖੀ" ਕਾਵਿ-ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਇਕ ਲੰਮੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦਾਉਂਦੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਵੈ-ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਜੁਗਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਦਾ ਜ਼ਰੀਆ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਸੁਰਜੀਤ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਅਨੰਤ ਪਾਸਾਰੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਸੀ ਅਤੇ ਏਸੇ ਜਗਿਆਸਾ ਤਹਿਤ ਉਹ ਧਰਤੀ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਕੋਨਿਆਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸਫ਼ਰਾਂ ਦੌਰਾਨ ਜਿਹਨਾਂ ਪੈਂਡਿਆਂ ਤੋਂ ਲੰਘੀ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਦਾ ਤਿਲਕ ਉਹਦੇ ਮਨ-ਮਸਤਕ ਨੂੰ ਕੰਬਣੀ ਛੇੜਦਾ ਹੈ; ਜਿਹਨਾਂ ਜਾਗੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਾਕ-ਬੋਲਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਉਹਦੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਆਲਮ ਵਿਚ ਸੈਆਂ ਸਵਾਲ ਉਹਨੂੰ ਉਮਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ:

ਸਰਦਲ ਦੇ ਆਰ
ਤੜਫ਼ ਰਹੇ ਕਈ ਸਵਾਲ
ਸਰਦਲ ਦੇ ਪਾਰ
ਉਡੀਕਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ

ਸੁਰਜੀਤ "ਹੇ ਸਖੀ" ਰਾਹੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਹੋਂਦ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਦੀ ਹੋਈ ਸਵੈ-ਚਿੰਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਖੋਜਦੀ ਹੈ। ਸਵੈ-ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਸਿਰਫ਼ ਕਵਿਤਰੀ ਦੇ ਮਨ ਦਾ ਕਾਵਿ-ਪ੍ਰਵਚਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਹਰ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਗਾਥਾ ਹੈ। ਸੁਰਜੀਤ ਦਾ ਕਾਵਿ-ਪੈਰਾਡਾਇਮ ਨਿਜ ਤੋਂ ਪਰ ਤਕ ਅਤੇ ਉਸਤੋਂ ਵੀ ਅਗਾਂਹ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਪਾਸਾਰ ਤਕ ਫੈਲਦਾ ਹੈ।

ਸਵੈ-ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਕਵਿਤਰੀ ਨੇ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੰਤ ਤਕ ਸਵੈ-ਪੜਚੋਲ ਦੇ ਆਹਰੇ ਲਾਈ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। 'ਹੇ ਸਖੀ' ਲੰਮੀ ਕਵਿਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਵਿਤਰੀ ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੈ-ਚਿੰਤਨ ਜ਼ਰੀਏ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਪੜਾਵਾਂ, ਅਨੰਤ ਕੁਦਰਤੀ ਪਾਸਾਰੇ, ਮਨ, ਕਾਇਆ, ਚੇਤਨਾ, ਬੋਧ-ਅਬੋਧ, ਜੀਵਨ-ਮਕਸਦ, ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਊਰਜਾ ਆਦਿ ਸੰਕਲਪਾਂ ਦੀ ਉਧੇੜ-ਬੁਣ ਕਰਦੀ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆਪ ਹੀ ਅੰਤਰਮਨ ਵਿਚੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਤਲਾਸ਼ਦੀ ਹੈ।

'ਹੇ ਸਖੀ' ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਇਕ ਕਾਵਿ-ਸਮੁੱਚ ਹੈ, ਸਮੁੱਚੀ ਜੀਵਨ-ਸਮਝ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜਿਆ ਕਾਵਿ-ਵਹਾਅ ਹੈ। ਇਹ ਕਵਿਤਰੀ ਦੇ ਸੱਚ ਖੋਜਣ ਲਈ ਕੀਤੇ ਲੰਬੇ ਸਫ਼ਰ ਦਾ ਕਾਵਿ-ਫੈਲਾਅ ਹੈ।

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚਲੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਜਿੱਥੇ ਅੰਤਰਮਨ ਦੀ ਝਲਕ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਾਨਵੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹੋਰ ਧਰਾਤਲ

ਵੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰ ਹੋਏ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਕਿਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਖੁਦਗਰਜ਼ੀ ਤਹਿਤ ਰਿਸ਼ਤੇ ਸਿਰਜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਮੋਹ-ਜਾਲ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਲਝਾਈ ਰੱਖਦਾ ਹੈ; ਸਵੈ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਵਿਤਰੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਇਸ ਸੱਚ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਲਿਖਦੀ ਹੈ:

ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ
ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ
ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ
ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ
ਮਨ 'ਚੋਂ ਉਤਰ ਕੇ
ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਢਲ ਜਾਂਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ
ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ
ਵਸਤਾਂ 'ਚ ਜੜ ਜਾਂਦੇ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ

(ਪੰਨਾ: 56)

ਸੱਚ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਲਈ, ਸੀਮ ਤੋਂ ਅਸੀਮ ਹੋਣ ਲਈ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਉਚਾ ਉਠਾਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ ਦੇ ਪਲਮਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਡੀਕ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਕਵਿਤਰੀ ਸਵੈ-ਸਾਧਨਾ ਦਾ ਰਾਹ ਅਪਨਾਉਂਦੀ, ਖੰਡਿਤ ਹੋਏ ਆਪੇ ਨੂੰ ਸਮੇਟਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ, ਹਉਮੈ -ਮੁਕਤ ਹੋ ਮਾਨਵੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਰਹੱਸ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਦੇ ਰਾਹੇ ਤੁਰਨ ਲਈ ਤੀਬਰ ਹੈ। ਮਨ ਦੇ ਦੌੜਦੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਲਗਾਮ ਫੜ੍ਹ ਉਸਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੀ ਉਸ ਸੱਚ ਵੱਲ ਤੁਰਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਸਮਝਦੀ ਕਵਿਤਰੀ ਮਨ ਦੀ ਚੰਚਲਤਾ ਦੇ ਠਹਿਰਾਅ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਏਸੇ ਠਹਿਰਾਅ ਸਦਕਾ ਹੀ ਅਨੰਤ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤਕ ਅੱਪੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਵੈ-ਸੰਵਾਦ ਦੇ ਵਿਲੱਖਣ ਤੇ ਸੁਹਜਮਈ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਕਵਿਤਰੀ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਅੰਤਰਾਝਾਤ ਪਾਉਣ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉਸਨੂੰ 'ਸਵੈ' ਵਿਚੋਂ 'ਸਰਬ' ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਲਬਰੇਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮਨ, ਕਾਇਆ, ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਕਾਵਿਕ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਚਿਤਰਦੀ ਹੋਈ ਕਵਿਤਰੀ ਅੰਤ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਉਰਜਾ ਦਾ ਸਰੂਪ ਉਘੇੜਣ ਦੀ ਚੇਸ਼ਟਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੱਚ ਦੀ ਭਾਲ 'ਚ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਖੰਭ ਬਣਾ ਅਣਗਿਣਤ ਧਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਗਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਦੇ ਛੱਲਣੀ ਹੋਣ ਦੀ ਗਾਥਾ ਕਹਿੰਦੀ ਕਵਿਤਰੀ ਸਵੈ ਨੂੰ ਇੱਛਾ-ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੀ ਹੋਈ ਸੰਸਾਰਿਕ ਮੋਹ-ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਰਾਹ ਤਲਾਸ਼ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ:

ਸਖੀ!

ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਕੇਵਲ

ਕ੍ਰਾਂਤੀਆਂ ਹੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀਆਂ

ਜੋ ਕੁਝ ਖੋਜਣੈ

ਉਹ ਅਵਚੇਤਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ

(ਪੰਨਾ: 22)

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਰਥ ਲੱਭਣ ਲਈ ਜਦੋਂ ਦਵੰਦਮਈ ਫਲਸਫਿਆਂ ਨਾਲ ਉਲਝਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਚਪਨ ਦੀ ਅਬੋਧ ਉਮਰੇ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਚਾਵਾਂ ਸੰਗ ਕਿਲਕਾਰੀਆਂ ਮਾਰਨਾ, ਰੁੱਸਣਾ, ਮੰਨਣਾ-ਮਨਾਉਣਾ ਜਿਹੀਆਂ ਸਹਿਜਤਾ ਵਾਲੀਆਂ ਨਿਆਮਤਾਂ ਦੇ ਗੁਆਚ ਜਾਣ ਦੀ ਪੀੜ ਪ੍ਰਚੰਡ ਹੋਣ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਬਚਪਨ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਵੇਲਿਆਂ ਵੱਲ ਪਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਮਨੁੱਖ ਇਕ ਵਾਰ ਦਰੇਗ ਦੀ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਵਿਤਰੀ ਇਸ ਆਲਮ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਰਾਹ ਤਲਾਸ਼ਦੀ ਹੈ। ਕਵਿਤਰੀ ਆਪਣੇ ਅੰਤਰਮਨ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਮਰ ਤਾਂ ਦੇਹ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਰੂਹ ਤਾਂ ਬਚਪਨ, ਜਵਾਨੀ, ਬੁਢਾਪੇ ਜਿਹੇ ਪੜਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਸਦਾ ਸਫਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸਵੈ-ਸੰਵਾਦ ਦੇ ਇਸ ਆਲਮ 'ਚ ਆਪਣੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਆਪੂੰ ਜਵਾਬ ਤਲਾਸ਼ਦੀ ਕਵਿਤਰੀ 'ਜੀਵਨ-ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਕੀ ਮਕਸਦ ਹੈ?' ਜਿਹੇ ਵੱਡੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨਾ ਜੰਮਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਨਾ ਮਰਨਾ, ਨਾ ਹੋਣਾ, ਨਾ ਰੋਣਾ-ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਕਿਸਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ? ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਲਈ ਖੁਦ ਨੂੰ ਕੁਰੇਦਦੀ ਹੈ। ਅੰਤਰਮਨ ਨੂੰ ਹੰਘਾਲਣ 'ਤੇ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ-ਯਾਤਰਾ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਤਾਲ 'ਤੇ ਨੱਚਦੀ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਊਰਜਾ ਦਾ ਹੀ ਕਣ ਹੈ:

ਹੇ ਸਖੀ!

ਇਹ ਯਾਤਰਾ

ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਤਾਲ 'ਤੇ ਨੱਚਦੀ

ਉਸ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਊਰਜਾ ਦੇ

ਕਿਸੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਕਣ ਦੀ

ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ...

(ਪੰਨਾ: 34)

ਕਵਿਤਰੀ ਤੀਬਰ ਇਛੁੱਕ ਹੈ ਕਿ ਸੋਚਾਂ ਦਾ ਜੰਗਲ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਵੇ ਪਰ

ਸਵੈ-ਸੰਵਾਦ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਅੰਤਰਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਉਪਜਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਸੋਚਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਮਨ-ਮਸਤਕ ਦੀ ਮਮਟੀ 'ਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀਆਂ ਦੇ ਚਿਰਾਗ ਧਰ ਭਾਵੀ ਜੀਵਨ-ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਰਾਹ ਵੀ ਰੁਸ਼ਨਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੋਚਾਂ ਦੇ ਝੁਰਮਟ ਵਿਚੋਂ ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਕਿਸਨੂੰ ਚੁਨਣਾ ਹੈ, ਕਿਸਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਹੈ-ਇਹੀ ਜੀਵਨ-ਜਾਚ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੀ ਕੈਦ ਕਹਿੰਦੀ ਹੋਈ ਕਵਿਤਰੀ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੇ ਵਸ ਪਏ ਜੀਵ ਦੀ ਬੇਵਸੀ ਦਾ ਆਲਮ ਬਹੁਤ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕਰਦੀ ਹੈ:

ਇਸ ਧਰਤੀ ਦਾ ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ
ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਇੰਦਰੀ ਦੇ
ਟੂਣੇ ਦਾ ਮੋਹਿਐ
ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਆਪਾ
ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਐ

(ਪੰਨਾ: 45)

ਪਰ ਕਵਿਤਰੀ ਇਸ ਸੱਚਾਈ ਤੋਂ ਵੀ ਮੁਨਕਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇੱਛਾਵਾਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਜੀਵਨ ਨੀਰਸ ਹੈ। ਇੱਛਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਕਿਸੇ ਅਣਦਿਸਦੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ 'ਚ ਤੁਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਅਗਾਹ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਦਬੰਨ੍ਹਾ ਮਿਥਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ-

ਜੇ ਇੱਛਾਵਾਂ
ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਵਣ
ਤਾਂ ਬੰਦੇ ਦੀ ਹਾਰ ਹੋ ਜਾਵਣ

(ਪੰਨਾ: 47)

ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਲਈ ਤਤਪਰ ਕਵਿਤਰੀ ਵਾਰ ਵਾਰ ਸਵੈ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪੇ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:

ਸਖੀਏ!
ਅਸੀਂ
...ਮੋਹਾਂ 'ਚ ਜੰਮਦੇ
ਲੋਭ 'ਚ ਪਲਦੇ...
...ਕਾਮ ਜਿਉਂਦੇ
ਹੰਕਾਰ ਪਾਲਦੇ

...ਕ੍ਰੋਧ ਉਗਲਦੇ
ਅੰਧਕਾਰ 'ਚ ਮਰਦੇ

(ਪੰਨਾ: 50)

ਮਨੁੱਖ ਇਸ ਕੁਦਰਤੀ ਪਾਸਾਰੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੇ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਲੱਖਾਂ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਹ ਇਸ ਪੂਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਪਾਸਾਰੇ ਦਾ ਕਿਣਕਾ ਮਾਤਰ ਹੀ ਸਮਝ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਇਸ ਅਸਮਰੱਥਾ ਬਾਰੇ ਕਵਿਤਰੀ ਲਿਖਦੀ ਹੈ:

ਕਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਕਾਇਨਾਤ
ਕਿੰਨੀ ਨਿੱਕੀ ਸਾਡੀ ਬਸਤੀ
ਬੁੰਦ ਕੀ ਜਾਣੇ
ਸਾਗਰ ਦੀ ਹਸਤੀ!!
ਸਖੀ ਇਹ ਗੇੜੇ ਇਹ ਫੇਰੇ
ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਬੇੜੇ

(ਪੰਨਾ: 51)

ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਕਵਿਤਰੀ ਪਹਿਰਾਂ, ਰੁੱਤਾਂ, ਯੁਗਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਚੱਕਰ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਚੱਕਰ ਦਾ ਕੋਈ ਆਦਿ-ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਸ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਘਿਰਿਆ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਵੀ ਇਕ ਚੱਕਰ ਹੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ-ਸਮਾਂ ਬਸ 'ਹੁਣ' ਹੈ। ਕਵਿਤਰੀ 'ਹੁਣ' 'ਚ ਸਥਿਤ ਹੋਣਾ ਲੋਚਦੀ ਹੈ।

ਸੱਚ ਖੋਜਣ ਦੇ ਰਾਹੇ ਪਈ ਕਵਿਤਰੀ ਜਦ ਸੁਣਦੀ/ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਨਾਦ ਹੈ, ਸੰਗੀਤ ਹੈ, ਕੀਰਤਨ ਹੈ, ਲੋਅ ਹੈ, ਊਰਜਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਬੇਚੈਨ ਰੂਹ ਸਵਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫਿਰ ਅਪਸ਼ਬਦ ਕਿੱਥੋਂ ਆਏ, ਸ਼ਬਦ ਗਾਲ੍ਹ ਕਦ ਬਣ ਗਏ।

ਸਵੈ-ਪੜਚੋਲ ਦੇ ਇਸ ਕਰਮ ਦੌਰਾਨ ਕਵਿਤਰੀ ਜਿੱਥੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਅਨੰਤ ਪਾਸਾਰੇ ਨੂੰ ਵਡਿਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਸ ਫਿਕਰ ਨਾਲ ਤ੍ਰਾਂਹਦੀ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਅਮੁੱਕ ਭੁੱਖ ਤੇ ਪਿਆਸ ਕਾਰਨ ਇਸ ਕੁਦਰਤੀ ਸੁਹੱਪਣ ਨੂੰ ਬੇਨੂਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ; ਕੁਦਰਤ ਕਿਧਰੇ ਕ੍ਰੋਧ ਹੋ ਕੇ ਸਭ ਕੁਝ ਤਹਿਸ ਨਹਿਸ ਨਾ ਕਰ ਦੇਵੇ:

ਪਰ ਸਖੀ!
ਡਰ ਹੈ ਮੈਨੂੰ
ਜਾਦੂਗਰ ਇਹ ਬੰਦਾ

ਬੁਣ ਰਿਹੈ
ਜੋ ਸੁਪਨੇ
ਤ੍ਰੇਲ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ ਵਾਂਗ
ਟਪਕਾ ਨਾ ਦੇਵੇ
ਕਿਤੇ ਇਹ ਧਰਤੀ

(ਪੰਨਾ: 64)

ਆਪਣੇ ਅੰਤਰੀਵੀ ਸਫ਼ਰ ਦੌਰਾਨ ਕਵਿਤਰੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰਤਾ, ਇਕਮਿਕਤਾ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਢੰਗ ਅਪਨਾ ਕੇ ਮਨੁੱਖ/ਜੀਵ ਉਸੇ (ਸੱਚ) ਦੀ ਹਸਤੀ ਵਿਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਮਹਿਸੂਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜ ਕੇ ਅਜਾਂਈਂ ਹੀ ਗਵਾ ਲਿਆ। ਕਾਸ਼! ਕਿਧਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਖ਼ਬਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਬੇਮਤਲਬ ਦੌੜ ਵਿਚ ਨਾ ਹਫ਼ਦੇ, ਥੱਕਦੇ; ਵਕਤ ਰਹਿੰਦੇ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ। ਕੁਦਰਤੀ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਲਾਵੇ ਭਰਨ ਦੀ ਚੇਸ਼ਟਾ ਕਵਿਤਰੀ ਨੂੰ ਵਿਆਕੁਲ ਕਰਦੀ ਹੈ:

ਸਖੀ ਜੇ ਕਦੇ
ਸ਼ੁਰੂ-ਸਫ਼ਰ
ਇਹ ਕਨਸੋਅ ਪੈ ਜਾਂਦੀ
ਤਾਂ ਮੈਂ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ
ਇਸ ਮਨਸੂਈ ਦੌੜ 'ਚ
ਰਤਾ ਕੁ
ਰੁਕ ਲੈਂਦੀ
ਕਿਸੇ ਝੀਲ ਦੇ ਕੰਢੇ ਪਏ
ਮੌਨ ਪੱਥਰਾਂ 'ਤੇ
ਵਿਹਲੀ ਜਿਹੀ ਬਹਿ
ਦੂਰ ਤੱਕ ਫੈਲੇ
ਦਿਲਕਸ਼ ਪਰਬਤਾਂ ਨੂੰ ਤੱਕਦੀ
ਤੇ ਨਦੀ ਜਿਹੀ ਤਰਲ
ਕਵਿਤਾ ਰਚਦੀ

(ਪੰਨਾ: 69)

ਸੁਰਜੀਤ ਦੀ ਇਹ ਕਵਿਤਾ 'ਅੱਜ' ਵਿਚ ਜਿਊਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੀ ਸੋਚਾਂ ਦੇ ਰਾਹਾਂ 'ਚ ਪਈ ਧੁੰਦ ਨੂੰ ਛੰਡਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਧੁੰਦ ਦੇ ਦੂਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ 'ਮੈਂ' ਮਨਫੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਦੀ ਝਲਕ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਅੰਤਹ-ਕਰਣ ਵਿਚ ਗੂੰਜਦੀ ਸ਼ਹਿਨਾਈ ਸਦਕਾ ਖੇੜਾ ਹੀ ਖੇੜਾ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਵਿਤਰੀ ਖੇੜੇ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਆਲਮ ਨੂੰ ਬਾਖੂਬੀ ਬਿਆਨਦੀ ਹੈ:

ਖੇੜਾ ਹੀ ਖੇੜਾ ਹੈ
 ਤੇ ਮੇਰੀ ਚੇਤਨਾ
 ਛਾਨਣ ਦੀਆਂ ਪੰਜੇਬਾਂ ਪਾ
 ਬਰੇਤਿਆ 'ਚ
 ਨੱਚ ਰਹੀ ਹੈ

(ਪੰਨਾ: 78)

ਇਸ ਅਨੰਤ ਪਾਸਾਰੇ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਥਾਹ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕਵਿਤਰੀ ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅੰਤਿਕਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਰਜ਼ੋਈ ਕਰਦੀ ਹੈ:

ਤੂੰ ਮਿਲੀਂ ਭਾਵੇਂ
 ਕਿਸੇ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ ਦੀ ਅੱਖ ਦਾ ਅੱਥਰੂ ਬਣ
 ਕਿਸੇ ਸਾਧਕ ਦੇ ਧਿਆਨ ਦਾ ਚਖਸੂੂ ਬਣ
 ਕਿਸੇ ਮਨ ਦੇ ਗੁੰਬਦ ਦੀ ਗੂੰਜ ਬਣ
 ਜਾਂ ਰਸਤਾ ਲੱਭਦੀ ਕੂੰਜ ਬਣ
 ਤੂੰ ਮਿਲੀਂ ਜ਼ਰੂਰ
 ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਲੱਭ ਰਹੀ ਹਾਂ

(ਪੰਨਾ: 79)

'ਹੇ ਸਖੀ' ਸਿਰਫ ਕਵਿਤਰੀ ਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਤਰਮਨ ਨੂੰ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਜੀਵਨ-ਹੋਂਦ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਨਿੱਜੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਰੀ-ਕਾਵਿ ਮਹਿਜ਼ ਸਵੈ-ਪੀੜਾ ਦੇ ਵਿਖਿਆਨ ਤਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਿਮਟਿਆ ਹੋਇਆ, ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵ-ਜਾਤੀ, ਸਮੁੱਚੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਪਾਸਾਰੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਲਾਵੇ ਵਿਚ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਰਜੀਤ ਦੀ ਇਸ ਕਵਿਤਾ (ਹੇ ਸਖੀ) ਨੇ ਮੇਰੀ ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ।? ਪਰੀ ਨਜ਼ਰੇ ਇਹ

ਕਵਿਤਾ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਜਾਪ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਗਹੁ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰੀਏ ਤਾਂ ਆਭਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਹੇ ਸਖੀ' ਰਾਹੀਂ ਕਵਿਤਰੀ ਨੇ ਆਧੁਨਿਕ, ਉਤਰ ਆਧੁਨਿਕ, ਪ੍ਰੀਜੀਵਾਦੀ ਜਿਹੇ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਭਾਵ-ਸੰਸਾਰ (ਵੱਥ) ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਅਗਰਭੂਮੀ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ।

'ਹੇ ਸਖੀ' ਵਿਚਲੀ ਪ੍ਰਗੀਤਕਤਾ, ਲੈਅਬੱਧਤਾ, ਰਵਾਨੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਵੀ ਅਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੀ। ਸੁਹਜਮਈ ਭਾਸ਼ਾ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਵੱਡੇਰੀ ਗੱਲ ਵੀ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਪਾਠਕ-ਮਨ ਨੂੰ ਟੁੰਬਦੀ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੀ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਅਹਿਸਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੈਅ ਤੇ ਸੰਗੀਤਕਤਾ ਕਵਿਤਰੀ ਦੇ ਕਾਵਿ-ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਦਾ ਸੁਤੇਸਿੱਧ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਸੁਰਜੀਤ ਦੀ ਸ਼ਬਦ-ਸੁਹਜ-ਸਿਰਜਣਾ ਵੀ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਿਵੇਕਲੀ ਸਮਾਸੀ-ਸ਼ਬਦ-ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਹਾਅ ਦੀ ਤੋਰ ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਹੈ:

"ਥਰ-ਥਰ-ਥਰ-ਥਰ

ਅੰਦਰ ਕੰਬੇ

ਸਰਦਲ ਉਤੇ ਤਾਂਡਵ ਹੋਵੇ

ਲੋਕ-ਤਮਾਸ਼ਾ

ਬੰਦਾ ਰੋਵੇ

(ਪੰਨਾ: 37)

"ਸੋਨ-ਸੁਨਹਿਰੀ

ਸੂਰਜ ਕਿਰਨਾਂ

ਇੰਦਰ-ਧਨੁਸ਼ੀ

ਰੰਗ ਸਮੇਟੀ

ਅੰਬਰੋਂ ਉੱਤੇ ਉਡਦੀਆਂ ਜਾਵਣ

ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਵਣ...

(ਪੰਨਾ: 36)

ਨਾਦ-ਬਿੰਬ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਮਾਨਵੀਕਰਨ ਦੀ ਦਿਲਟੁੰਬਵੀਂ ਮਿਸਾਲ ਵੀ ਸੁਰਜੀਤ ਦੀ ਕਾਵਿ-ਸਿਰਜਨ-ਕਲਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੀ ਹੈ:

ਕੀ ਇਹ ਚੰਚਲ ਸ਼ੋਖ

ਸਾਗਰ-ਲਹਿਰਾਂ

ਕਲ...ਕਲ

ਕਲ...ਕਲ

ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਵਣ

ਹੱਥ ਪਾਵੇ ਤਾਂ ਹੱਥ ਨਾ ਆਵਣ

ਪੱਬਾਂ ਹੇਠੋਂ ਤਿਲੁਕਦੀਆਂ ਜਾਵਣ

(ਪੰਨਾ: 36)

ਸਵੈ-ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਸਿਰਜੀ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਅੰਤਹ-ਮਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਜ਼ਰੀਏ ਮਨੁੱਖੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਮਸਲੇ ਉਭਾਰਦੀ, ਸਵੈ-ਚਿੰਤਨ ਵਿਚੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਤਲਾਸ਼ਦੀ, ਲਗਾਤਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੀ ਹੋਈ ਸਵੈ-ਪੜਚੋਲ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖ ਖੰਡਿਤ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਕਾਰਨ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਜਿਉਂ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਮੌਜੂਦ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਤਾਕਤ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਹ-ਦਸੇਰਾ ਬਣਦੀ ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਅਜੋਕੇ ਯੁਗ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸਾਰਥਿਕਤਾ ਸਿੱਧ ਕਰਦੀ ਹੈ।

-ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ

ਕੋਰਡੀਆ ਕਾਲਜ, ਸੰਘੋਲ

Kishanwal.k@gmail.com

hy sKI!

srdl dyAwr qVp rhykel svll
ਸਰਦਲ ਦੇ ਪਾਰ ਉਡੀਕਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ!

ਸਰਦਲ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹਨੇਰਾ ਹੈ ਘੁੱਪ ਬੜਾ
ਸੁਣਿਐ...
ਸਰਦਲ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਰੌਸ਼ਨੀਆਂ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ ਪਲਮ ਰਿਹੈ!

hll sKI!

ਲੋੜ ਹੈ ਬਸ ਇਕ ਦਸਤਕ ਦੇਣ ਦੀ
ਪਰ ਜਾਚ ਨਹੀਂ ਦੇਹੁਲੀ ਪੈਰ ਧਰਨ ਦੀ!
ਪਲਕਾਂ ਦੇ ਬੂਹੇ ਰਤਾ ਜੇ ਭੇੜ ਲੈਂਦੀ
ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਇਲਾਹੀ ਰਾਗ ਜੇ ਛੇੜ ਲੈਂਦੀ!

ਹੋ ਸਕਦੈ ਦੁਆ ਕਬੂਲ ਹੋ ਹੀ ਜਾਂਦੀ
ਅਧੂਰੀ ਰਹੀ ਜੋ ਕਾਮਨਾ
ਸ਼ਾਇਦ ਪੂਰੀ ਹੋ ਹੀ ਜਾਂਦੀ!

hy sKI!

ਮੈਂ ਸੁਣਿਐ ਦਿਸਦੇ ਦੇ ਪਾਰ
ਕੋਈ ਅਣਦਿਸਦਾ ਮੁਕਾਮ ਹੈ
ਜਿਥੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੀ ਸਾਡਾ ਹਾਸਿਲ ਹੈ!

ਜਿਥੇ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਹੀ
ਸਾਰੇ ਭੇਤ ਖੁਲ ਜਾਂਦੇ
ਸਾਰਾ ਆਲਮ ਇਕ ਹੋ ਜਾਂਦੈ
ਹਰ ਜੱਰਾ ਆਪਣੀ ਹਸਤੀ ਦਾ ਰਹੱਸ ਖੋਲ ਦਿੰਦੈ
ਜਿੱਥੇ ਮਿੱਟੀ ਸੋਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ
ਸੋਨਾ ਮਿੱਟੀ ਹੋ ਜਾਂਦੈ !

pr SKI!

ਇਸਨੂੰ ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਨਜ਼ਰ ਚਾਹੀਦੀ
ਇਹ ਜੁ ਬੀਜ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਬੰਦ ਹੈ
ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਦੀ ਅੱਖ ਖੁੱਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ !

ਉਸਦੀ ਕੋਈ ਤਾਂ ਕਰੁੰਬਲ ਫੁੱਟਣੀ ਚਾਹੀਦੀ !
ਉਹ ਅਣਦਿਸਦਾ ਮੁਕਾਮ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਆ ਜਾਂਦਾ
ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਐਵੇਂ ਨਹੀਂ ਪਾ ਜਾਂਦਾ !

ਪਹਿਲਾਂ ਖਿਲਰਿਆ ਆਪਾ ਜੋੜਣਾ ਪੈਂਦੈ
ਅਹੰਮ ਦਾ ਪਰਬਤ ਜੋ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ
ਉਸਨੂੰ ਤੋੜਣਾ ਪੈਂਦਾ !

ਫਿਰ ਹੀ ਸੋਮਾ ਕੋਈ
ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਵਗ ਤੁਰਦੈ
ਫਿਰ ਹੀ ਬੀਜ ਵਿਚ
ਨਮੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਏ

ਫਿਰ ਹੀ ਹਸਤੀ ਦਾ
ਰਹੱਸ ਉਜਾਗਰ ਹੁੰਦੈ!

hy sKI!

ਉਸੇ ਮੰਜ਼ਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ
ਪੈੜ ਲੱਭ ਰਹੀਂ ਹਾਂ!
ਜੇ ਪਰਤਣ ਲੱਗਿਆਂ
ਰਾਹ ਨਾ ਲੱਭਿਆ ਕਿ ਕਿੱਧਰ ਨੂੰ ਜਾਣੈ
ਤਾਂ ਕਿੱਧਰੇ ਵਿਰਾਨਿਆਂ ਖੰਡਰਾਂ 'ਚ
ਭਟਕ ਹੀ ਨਾ ਜਾਵਾਂ ਮੈਂ!
ਤੇ ਮੰਜ਼ਲ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਹੀ ਨਾ ਪਾਵਾਂ ਮੈਂ!

ਤਾਂਹੀਓ ਤਾਂ ਉਸ ਮੰਜ਼ਲ 'ਤੇ
ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਪੈੜ ਲੱਭ ਰਹੀਂ ਹਾਂ ਮੈਂ!

pr sKI!

mllzl I Bx qll pihl ll Allpxymn nllKj xll pl!
iesdl hr sc nllsmJxll pl!

mn!

hy sKI

ਮਨ ਤਾਂ ਦੋੜਦਾ ਰਹਿੰਦੈ ਹਰ ਪਲ ਹਰ ਘੜੀ
ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਰ ਕਰਦੈ ਹਰ ਪਲ ਹਰ ਘੜੀ !
ਚੁੱਪ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦਾ
ਕੁਛ ਨਾ ਕੁਛ ਕਹਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ !
ਟਿਕਦਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਮਨ ਬੱਸ ਬੋਲਦਾ ਰਹਿੰਦੈ !

hy sKI!

ਇਹ ਮਨ ਮੈਥੋਂ ਸਾਂਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ...
ਇਹਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਾਵਾਂ;
ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਂ ਹਾਂ !
ਇਸ ਨੂੰ ਠਹਿਰਾਵਾਂ;
ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਂ ਹਾਂ !
ਇਸ ਦੀ ਸਾਖਸ਼ੀ ਬਣ ਜਾਵਾਂ
ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਂ ਹਾਂ !!
ਸਖੀ !
ਇਹ ਮਨ ਕੀ ਸ਼ੈਅ ਹੁੰਦੈ ?

myr sKI!

ਇਸ ਮਨ ਦਾ ਮੈਂ ਕੀ ਆਖਾਂ
ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਸਰੂਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ
ਉਸਦਾ ਮੈਂ ਕੀ ਆਖਾਂ... !

ਜੋ ਪਾਣੀ ਵਾਂਗ ਤਰਲ
ਤੇ ਲਹਿਰਾਂ ਵਾਂਗ ਚੰਚਲ
ਉਸਦਾ ਮੈਂ ਕੀ ਆਖਾਂ... !

ਜੋ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਅਬੋਧ
ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਸ਼ੋਖ
ਬਿਰਧ ਹੋਕੇ ਹੋਵੇ ਕਮਜ਼ੋਰ
ਉਸ ਛਲੀਏ ਦਾ ਦਸ ਮੈਂ ਕੀ ਆਖਾਂ!

pr sKI

ਮੈਂ ਸੁਣਿਐ
ਜੇ ਇਸ ਮਨ ਦੇ ਪਾਚ ਹੋ ਜਾਈਏ
ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ਲਾ ਆਈਏ !
ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਪਈਆਂ ਜੇ ਅਨੰਤ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੀਕ ਪਹੁੰਚ ਪਾਈਏ !

ਜੇ ਆਪਣੀ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਜਗਾ ਪਾਈਏ
ਤਾਂ ਸੀਮ ਤੋਂ ਅਸੀਮ ਹੋ ਜਾਈਏ !

ਮਨ ਚੇਤਨ ਦੀ ਖੇਡ ਕੀ ਹੁੰਦੀ
ਸਮਝ ਰਹੀਂ ਹਾਂ !

E SKI!

ਸਾਡੀ ਚੇਤਨਾ
ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਫੈਲਿਆ ਆਕਾਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ
ਜਿਥੇ ਵਿਚਾਰ ਅਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ
ਇਹ ਉਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ !

ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ
ਮਹਾਚੇਤਨਾ ਦਾ ਫੈਲਾਉ ਅਨੰਤ
ਇਸ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਕਣ ਕਣ ਚੇਤੰਨ
ਚੇਤਨਾ ਹਰ ਵਸਤੂ ਦਾ ਮਹਾ ਸਤੰਭ !

ਸਖੀ ਬਾਹਰ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਕ੍ਰਾਂਤੀਆਂ ਹੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀਆਂ !
ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਹੱਸ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਜਾਗੇ ਹੋਏ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ !

hysKI ਤੂੰ ਆਖੇਂ
ਪਾਸਾਰਾ ਸਭ ਇਹ ਚੇਤਨਾ ਦਾ
ਭਲਾ ਹੋਣਾ ਕੀ ਹੋਇਆ
ਫਿਰ ਇਸ ਕਾਇਆ ਦਾ ?

skle!

ਸਾਡੀ ਕਾਇਆ ਸਦੈਵ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ
ਜਦ ਤਕ ਬਿਨਸਦੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ!

hy sKI

ਜੇ ਇਹ ਕਾਇਆ ਸਦੈਵ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ
ਫਿਰ ਵੀ ਅਸੀਂ ਜੋ ਵੀ ਕਰਦੇ
ਦੇਹ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਕਰਦੇ!
ਇਸ ਦੇਹ ਦੀ ਭੁੱਖ ;
ਅਥਾਹ ਭੁੱਖ
ਇਸਦੀ ਪਿਆਸ;
ਅਥਾਹ ਪਿਆਸ!
ਬੁਝਦੀ ਨਾ ਤਾਉਮਰ!
ਸਗੋਂ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਨਾਲ ਉਮਰ!

hy sKI!

ਇਹ ਤਨ ਹੀ
ਸਾਡੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਜ਼ਾਹਰਾ ਵਿਸਤਾਰ ਹੈ!

ਬੀਜ ਵੀ ਇਹੀ ਧਰਤੀ ਵੀ ਇਹੀ!
ਇਸ ਵਿਚ ਹੀ

ਬਿਰਖ ਬਨਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ!
ਮਨ ਵੀ ਇਹੀ
ਚੇਤਨਾ ਵੀ ਇਹੀ
ਊਰਜਾ ਵੀ ਇਹੀ
ਇਸਨੂੰ ਵਸਤੂ ਵਾਂਗ ਜੇ ਨਾ ਹੰਢਾਈਏ
ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਊਰਜਾ ਨਾਲ ਸਰਸਾਰ ਹੋ ਜਾਈਏ!

ਫਿਰ ਤਾਂ ਸਖੀ
ਇਹ ਊਰਜਾ ਦਾ ਮੰਦਰ!
ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਹੀ ਇਸਦੇ ਅੰਦਰ
ਇਸੇ ਦੇ ਊਰਜਾ-ਦੁਆਰ ਦਾ
ਰਸਤਾ ਲੱਭ ਰਹੀਂ ਹਾਂ!

ਕਦੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਰਤਾ ਸਮਝ ਜੇ ਆ ਜਾਵੇ-
ਕਿ ਬੁਲਬੁਲਾ ਕੋਈ ਜਦ ਹੋਂਦ 'ਚ ਆਵੇ
ਕੁਛ ਪਲ ਮਚਲੇ ਫਿਰ ਬਿਨਸ ਜਾਵੇ
ਬਸ ਇਹੀ ਕਹਾਣੀ ਆਪਣੀ ਵੀ!

Al SKI!

ਇਕ ਚਾਨਣੀ ਰਾਤ
ਟਾਂਵੇਂ ਟਾਂਵੇਂ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ਛਾਂਵੇਂ
ਨੀਂਦ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੁੱਖ 'ਚ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੋਚਾਂ ਦਾ ਬੀਅ ਜਦ ਬੀਜਿਆ

ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਦੇ
ਨਿੱਘੇ ਜਿਹੇ ਘਰ ਦੀ ਛੱਤ 'ਤੇ
ਅਚਿੰਤ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਸਾਂ ਮੈਂ...!

ਉਸ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਅੰਕੁਰ
ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ
ਘਰ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਮੀਲ ਦੂਰ
ਕਿਸ ਅਜਨਬੀ ਦਿਸ਼ਾ 'ਚ
ਫੁੱਟ ਨਿਕਲਿਆ
ਕਿ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਖੰਭ ਉੱਗ ਆਏ!

ਉਸ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਤਾਬੀਰ
ਚੁਗਦਿਆਂ... ਚੁਗਦਿਆਂ...
ਕਿੰਨੀਆਂ ਧਰਤੀਆਂ
ਕਿੰਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਗਾਹੇ
ਕਿ ਸੋਚਾਂ ਨੂੰ ਛਾਲੇ ਪੈ ਗਏ...!!

ਬੀਜ ਤੋਂ ਅੰਕੁਰ
ਅੰਕੁਰ ਤੋਂ ਰੁਖ ਬਣ ਉਹੀ ਸੋਚਾਂ
ਅਜਨਬੀ ਜਿਹੀਆਂ
ਮੇਰੇ ਵਿਹੜੇ ਖੜੀਆਂ ਹਨ
ਜੜ-ਹੀਣ!

ਤੇ ਘਰ???

ਘਰ ਜੋ ਕੋਹਾਂ ਮੀਲ
ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਆਈ ਸਾਂ

ਤਾਅ ਉਮਰ
ਉਸੇ ਘਰ ਨੂੰ ਲੱਭਦੀ ਰਹੀਂ ਹਾਂ !

ਸਖੀ ਇਹ ਜੀਵਨ ਕੀ ਏ ?
ਇਸ ਘਰ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸ ਜ਼ਰਾ !

hy sKI!

ਇਹ ਜੀਵਨ ਨਾ ਕੋਈ ਇੱਛਾ
ਨਾ ਭਿੱਛਾ
ਨਾ ਪੰਜ ਤੱਤ
ਨਾ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਤਾ
ਨਾ ਮਸਤਾ
ਸਭ ਮਾਇਆ
ਕੇਵਲ ਇਕ ਦੁਬਿਧਾ ... !

ਜੋ ਦਿਸਦਾ ਤੇ ਅਣਦਿਸਦਾ
ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ...
ਸਿਰਫ ਮਿਰਗ-ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ... !
ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ-ਊਰਜਾ ਦਾ...
ਮਸਨੂਈ ਵਿਸਤਾਰ
...ਮਾਇਆਵੀ ਪਾਸਾਰ !
ਇਹ ਜੀਵਨ ਕੇਵਲ
ਇਕ ਸੁਪਨਿਕ ਸੰਸਾਰ !

pq! sKI!

ਕਿੰਨਾ ਸਹਿਲ ਲਗਦਾ ਸੀ
ਮਨ ਦੀ ਅਬੋਧ ਉਮਰੇ
ਚੁੰਬਕੀ ਮੁਸਕਾਨ ਨਾਲ
ਮੌਸਮਾਂ 'ਚ ਰੰਗ ਭਰ ਲੈਣਾ...

ਸਹਿਜੇ ਜਿਹੇ ਪਲਟ ਕੇ
ਰੁਮਕਦੀ ਹਵਾ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜ ਲੈਣਾ
ਕੋਸੇ ਕੋਸੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਜਾਦੂ ਬਿਖੇਰ
ਉਠਦੇ ਤੂਫ਼ਾਨਾਂ ਨੂੰ ਥੰਮ ਲੈਣਾ...

ਤੇ ਬੜਾ ਸਹਿਲ ਲੱਗਦਾ ਸੀ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੋਲ ਬਹਿ
ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨਾ
ਕਹਿਕਹੇ ਮਾਰ ਹੱਸਣਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਕਰਨਾ
ਰੁੱਸਣਾ ਤੇ ਮੰਨਣਾ
ਹਾਂ...!
ਕਿੰਨਾ ਸਹਿਲ ਲਗਦਾ ਸੀ!

ਪਰ
ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਲੱਗਦੈ ਹੁਣ
ਫਲਸਫ਼ਿਆਂ ਦੇ ਦਵੰਦ 'ਚੋਂ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ
ਬਚਪਨ ਦੇ ਉਹੀ
ਗੁਆਚੇ ਅਰਥ ਲੱਭ ਰਹੀਂ ਹਾਂ ...!!

pr sKI!

ਕਿਹੜੇ ਬਚਪਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੋਂ ਤੂੰ?

ਉਮਰ ਤਾਂ ਤਨ ਦੀ ਹੁੰਦੀ
ਰੂਹ ਦਾ ਸਫਰ ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਜਾਰੀ
ਕੋਈ ਖ਼ਬਰ ਨਹੀਂ!

ਮੌਜ ਵੀ ਮਨ ਦੀ
ਭਟਕਣ ਵੀ ਮਨ ਦੀ!
ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮਰੇ ਅਸੀਂ ਜੋ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੇ
ਸਾਨੂੰ ਉਹੀ ਓ ਮਿਲਦੀ!

ਜੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰਾ ਬੱਚੇ ਬਣ ਰਹੀਏ
ਹੱਸੀਏ ਗਾਈਏ
ਤਾਂ ਉਮਰਾ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਈਏ!

sKle!

ਮੈਂ ਸੋਚਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿਹੀ ਯਾਤਰਾ
ਜੋ ਅਣਜਾਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ!
ਨਾ ਮੈਂ ਜੰਮਣਾ ਚਾਹਿਆ
ਨਾ ਮੈਂ ਮਰਨਾ ਚਾਹਿਆ
ਨਾ ਮੈਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹਿਆ

ਨਾ ਮੈਂ ਰੋਣਾ ਚਾਹਿਆ !
ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕੀ
ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਾ ਆਇਆ !

ਜੇ ਇਹ ਆਵਣ ਜਾਵਣ ਉਸਦੀ ਮਰਜ਼ੀ-
ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕੀ ?
ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਾ ਆਇਆ !

ਸਖੀ ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕੀ ?
ਸਮਝ ਰਹੀ ਹਾਂ... !

ਹੇ ਸਖੀ ਇਹ ਯਾਤਰਾ
ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਤਾਲ ਤੇ ਨੱਚਦੀ
ਉਸ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਊਰਜਾ ਦੇ
ਕਿਸੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਕਣ ਦੀ
ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ...

ਇਕ ਸੁਕਰਾਣੂ ਦੇ ਵਿਕਸਣ ਤੇ
ਵਿਗਸਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ !
ਅਣੂ ਦੀ ਊਰਜਾ ਦੇ
ਵਿਸਤਾਰ ਦੀ ਰਵਾਨੀ ਹੈ !

hy SKI!

ਇਸ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕੀ
ਸਮਝ ਰਹੀ ਹਾਂ
ਮਨ 'ਚੋਂ
ਸੋਚਾਂ ਦਾ ਜੰਗਲ ਕੱਟ ਰਹੀਂ ਹਾਂ !
ਸੋਚਾਂ ਨੇ ਕਿ ਕਾਈ ਵਾਂਗ
ਜ਼ਿਹਨ 'ਤੇ ਉੱਗ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ
ਅਮਰ ਵੇਲ ਵਾਂਗ
ਅਕਲ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ
ਲਹਿਰਾਂ ਵਾਂਗੂ ਰੂਹ ਤੇ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ
ਮੱਛਲੀਆਂ ਵਾਂਗੂ ਟਾੱਪ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ !

ਹਨੇਰੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ 'ਚ ਮੈਂਨੂੰ ਸੁੱਟ ਦੇਂਦੀਆਂ ਨੇ !!
ਸਫਰ ਤੇ ਨਿਕਲਦੀ ਆਂ
ਤਾਂ ਤੰਦੂਏ ਵਾਂਗ ਮੈਂਨੂੰ ਡੱਕ ਲੈਂਦੀਆਂ ਨੇ !!
ਸਖੀਏ ਇਹ ਸੋਚਾਂ ਕੀ ਨੇ-
ਸਮਝਣ ਦੀ
ਕੋਸ਼ਿਸ਼
ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ !

SKIE! ਮੈਂ ਸੋਚਾਂ !!
ਆਖਿਰ ਕੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਸੋਚਾਂ ?
ਕੀ ਇਹ ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੀਆਂ ਤਿਤਲੀਆਂ
ਫੜਣ ਲੱਗੋ ਤਾਂ ਹੱਥੋਂ ਖਿਸਕਦੀਆਂ !

ਕੀ ਇਹ ਚੰਚਲ ਸ਼ੋਖ ਸਾਗਰ- ਲਹਿਰਾਂ
ਕਲ...ਕਲ...ਕਲ...ਕਲ...
ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਵਣ
ਹੱਥ ਪਾਵੇ ਤਾਂ ਹੱਥ ਨਾ ਆਵਣ
ਪੱਬਾਂ ਹੇਠੋਂ ਤਿਲਕਦੀਆਂ ਜਾਵਣ...!

ਕੀ ਇਹ ਮਨ ਦੀ ਕੈਨਵੈਸ ਤੋਂ ਸੈਨਤਾਂ ਮਾਰਦੀਆਂ
ਸੋਨ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸੂਰਜ-ਕਿਰਨਾਂ ?
ਇੰਦਰਧਨੁਸ਼ੀ ਰੰਗ ਸਮੇਟੀ
ਅੰਬਰੋਂ ਉੱਤੇ ਉਡਦੀਆਂ ਜਾਵਣ...
ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਵਣ!

Al skle!

ਇਹ ਸੋਚਾਂ ਕਿੰਨੇ ਰੰਗ ਵਟਾਵਣ!
ਕਦੇ ਕਦੇ ਕਾਲੀਆਂ ਸਿਆਹ ਹੋ ਜਾਵਣ
ਥਰ... ਥਰ...ਥਰ... ਥਰ...ਅੰਦਰ ਕੰਬੇ
ਸਰਦਲ ਉੱਤੇ ਤਾਂਡਵ ਹੋਵੇ
ਜਗਤ -ਤਮਾਸ਼ਾ...
...ਬੰਦਾ ਰੋਵੇ!

ਕਾਲੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਕਾਲੇ ਪਰਛਾਵੇਂ!
ਮਿਟਾਇਆਂ ਮਿਟਦੇ ਨਾ

ਵੱਧਦੇ ਜਾਵਣ ...

ਵੱਧਦੇ ਜਾਵਣ....!!

ਕਦੇ ਕਦੇ ਸੋਚਾਂ ਬੰਜਰ ਧਰਤੀ
ਕੋਹਾਂ ਮੀਲਾਂ ਤੱਕ ਹੋਈ ਪੱਸਰੀ...
ਨਾ ਕੋਈ ਬੀਜ ਬੀਜਿਆ ਜਾਵੇ
ਨਾ ਕੋਈ ਬੂਟਾ ਹੀ ਲਹਿਰਾਵੇ
ਨਾ ਕੋਈ ਫੁੱਲ ਖੁਸ਼ਬੋਈਆਂ ਵੰਡੇ
ਨਾ ਮਹਿਕ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਆਵੇ
ਕੱਲਰ ਪੁੱਟਿਆਂ ਕੁਛ ਹੱਥ ਨਾ ਆਵੇ !
ਸਖੀਏ ਮੈਂ ਸੋਚਾਂ
ਕਦੇ ਕਦੇ
ਨੈਗੇਟਿਵ ਕਿਉਂ ਹੋ ਜਾਵਣ
ਸਾਡੀਆਂ ਸੋਚਾਂ... ?

pr sKley

ਕੁਛ ਸੋਚਾਂ ਕਲਸ ਸੋਨੇ ਦਾ
ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਮੱਥੇ ਮੁਕਟ ਸੋਨੇ ਦਾ
ਮਨ ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਜਦ ਅਲਖ ਜਗਾਵਣ
ਚੰਨ ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਦਿਖਾਵਣ
ਸਰਦਲ ਉਤੇ ਆਏ ਦਿਵਾਲੀ
ਮਨ ਦੇ ਬੂਹੇ ਸ਼ਗਨ ਮਨਾਵਣ
ਜਗਦੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਜਗ ਜਗਾਵਣ

ਕਿਵ ਸੋਚਾਂ ਹੀ ਸਾਡਾ ਕਰਮ ਬਣ ਜਾਵਣ!

ਸਖੀਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੋਚਾਂ ਦੀ
ਇਸ ਕਰਾਮਾਤੀ ਖੇਡ ਨੂੰ ਸਮਝ ਰਹੀ ਹਾਂ!

h|| sKI!

ਇਹ ਸੋਚਾਂ ਹੈਨ ਤਰੰਗਾਂ ਭਾਵੇਂ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤ 'ਚ ਭਾਂਵੇਂ
ਪਰ ਇਹ ਕੈਦ ਵੀ ਮਨ ਦੀ
ਮੁਕਤੀ ਵੀ ਮਨ ਦੀ
ਅਸੀਂ ਜੋ ਚੁਣੀਏ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਵੇ!

sKle!

ਸੋਚ ਸੋਚ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ
ਕੌਣ ਹਾਂ ਮੈਂ!
ਸੋਚ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਮੈਂ!
ਤਨ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਮੈਂ
ਤੇ ਮਨ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਮੈਂ!!

ਤਾਂ ਪੌਣ ਹਾਂ ਮੈਂ
ਧੁਨੀ ਹਾਂ ਮੈਂ
ਚਾਨਣ ਹਾਂ ਮੈਂ

ਕਿ ਉਰਜਾ ਹਾਂ ਮੈਂ ??
ਸਖੀਏ ਕੌਣ ਹਾਂ ਮੈਂ
ਜੇ ਤਨ ਨਹੀਂ ਹਾਂ
ਤੇ ਮਨ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਮੈਂ!!

ਇਸ ਅਸੀਮ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ 'ਚੋਂ
ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦੇ
ਅੰਸ਼ ਲੱਭ ਰਹੀ ਹਾਂ ਮੈਂ!

sc skI

ਇਹ ਦੁਨੀਆ
ਜੋ ਦਿਸਦਾ ਤੇ ਅਣਦਿਸਦਾ
ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ
ਸਿਰਫ ਮਿਰਗ-ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ...!

ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਉਰਜਾ ਦਾ ਮਸਨੂਈ ਵਿਸਤਾਰ
ਮਾਇਆਵੀ ਪਾਸਾਰ...!

.....
ਕਣ-ਕਣ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਉਰਜਾ!
ਨਨ੍ਹੀਂ ਸੂਰਜ ਦੀ ਕਿਰਨ
ਰੌਸ਼ਨੀਆਂ ਦੇ ਦਿੱਗਜ
ਅਨੰਤ ਅਥਾਹ ਮਹਾਂਸਾਗਰ
ਇਹ ਤਾਰਾ-ਮੰਡਲ
ਇਹ ਸੌਰ-ਮੰਡਲ
ਤੇ ਆਪਣਾ ਅਸਤਿੱਤਵ

ਸਭ ਉਸ ਉਰਜਾ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ!!

ਇਹ ਉਰਜਾ
ਅਣੂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਲੈਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ
ਬਿੰਦੂ-ਬਿੰਦੂ ਜੁੜਦਾ
ਮਹਾਨ ਬਿੰਦੂ ਸਿਰਜਦਾ!

ਬਿੰਦੂ ਬਿੰਦੂ ਬਿਨਸਦਾ
ਉਰਜਾ 'ਚ ਸਿਮਟਦਾ!
ਇਹ ਮਾਇਆ ਨਗਰੀ
ਇਥੇ ਠੋਸ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ
ਸਭ...
~~~~~
ਧੁੰਦ ਦਾ ਪਾਸਾਰ!

hy sKI!

ਸਭ ਕੁਛ ਜੇ ਮਨਫੀ ਹੋ ਜਾਵੇ
ਤਾਂ ਵੀ ਪਿਛੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇ
ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਉਰਜਾ!!

sKI!

ਅਸੀਂ ਮੁੱਕੀਏ
ਉਰਜਾ ਫੇਰ 'ਚਾਰਜ' ਹੋ ਜਾਵੇ

ਪੁਰਾਣਾ ਘਰ ਟੁੱਟੇ
ਤਾਂ ਨਵਾਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਵੇ !

ਫੇਰ ਸਖੀਏ -
ਜੇ ਦੁਨੀਆ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਕਿਉਂ ?
ਦਿਨ
ਰਾਤ
ਦੀ
ਇਸ
ਭਾਜੜ
ਦੇ ਮਾਇਨੇ ਸਮਝ ਰਹੀ ਹਾਂ !

n|| SKI!

ਦੁਨੀਆ ਵੀ ਸੱਚ
ਇਹ ਹੋਂਦ ਵੀ ਸੱਚ
ਪਰ ਸੱਚ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਲੁਕਿਆ
ਸੱਚ ਕੀ ਏ
ਲੱਭਣਾ ਪੈਣੈ !

ਹੇ ਸਖੀ !
ਜਾਪਦੈ
ਜੀਵਨ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੀ ਕੈਦ ਹੈ !
ਇੱਛਾਵਾਂ -
ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦਾਸੀਆਂ !

ਕਿਹੀ ਬੇਬਸੀ ਹੈ
ਨਾ ਇੰਦਰੀਆਂ ਵੱਸ 'ਚ ਹੁੰਦੀਆਂ
ਨਾ ਇੱਛਾਵਾਂ ਮੁੱਕਦੀਆਂ!!

ਇਸ ਧਰਤੀ ਦਾ ਹਰ ਜੀਵ
ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਇੰਦਰੀ ਦੇ ਟੂਣੇ ਨੇ ਮੋਹਿਆ
ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਵਸ ਨਾ ਹੋਇਆ ...!

ਵੇਖੋ!
ਨੰਨ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਜਾਨ ਮੱਛਲੀ ਵਿਚਾਰੀ...
ਜੀਭ ਹੀ ਉਸਦੀ ਉਸਦੇ ਵੱਸ ਨਾ ਰਹਿੰਦੀ
ਤੇ ਉਹ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਹੱਥ ਧੋ ਬਹਿੰਦੀ!

ਇਹ ਆਲਮ ਫਾਜ਼ਲ ਮਾਨਵ ਤਾਂ
ਸਾਰੀਆਂ ਇੰਦਰੀਆਂ ਹੱਥੋਂ ਕੋਹਿਐ
ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਜਿੱਤ ਕੇ ਵੀ
ਇਸਤੋਂ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਜਿੱਤ ਨਾ ਹੋਇਆ!

pr sKI!

ਇਹ ਇੱਛਾਵਾਂ
ਹੈਨ ਮਿਰਗ-ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਭਾਵੇਂ
ਬਿਨ-ਇੱਛਾਵਾਂ ਵੀ ਜੀਵਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ!
ਇੱਛਾਵਾਂ ਕਾਰਣ ਹੀ ਮਾਨਵ ਉੱਚਾ ਉਠਿਆ

ਇੱਛਾਵਾਂ ਕਾਰਣ ਉਸ ਅੰਬਰ ਛੋਹੇ
ਇੱਛਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸੱਚ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਤੁਰਿਆ!

ਪਰ ਜੇ ਇੱਛਾਵਾਂ
ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਵਣ
ਤਾਂ ਬੰਦੇ ਦੀ ਹਾਰ ਹੋ ਜਾਵਣ!

SKI!

ਇਸ ਖੇਲ ਅੰਦਰ
ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੀ ਸੀਮਾ ਕੀ ਏ -
ਸਮਝ ਰਹੀ ਹਾਂ!
.....

Al SKI

ਜੀਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਤਾਂ ਉਦੇਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ ?
ਜੱਗ ਤੇ ਆਉਣ ਦਾ
ਕਾਰਣ ਕੋਈ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ ?

hy SKI!

ਜੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤ ਤੋਂ
ਮੁਕਤ ਹੋ ਜੀਵੀਏ
ਤਾਂ ਹੀ ਉੱਚੇ ਜੀਵਨ 'ਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ !

ਉੱਚੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਹੀ
ਲੱਭ ਰਹੀ ਹਾਂ!

hy SKI

ਜੋ ਸਦੀਵ ਹੈ ਉਹ ਸੱਚ ਹੈ-
ਕੁਦਰਤ ਸਦੀਵ ਵੀ ਤੇ ਸੱਚ ਵੀ
ਜੇ ਕੋਈ ਇਸ ਸੱਚ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਜਾਵੇ
ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਜੀਵਨ ਵੀ ਸਰਵ ਉੱਚ ਹੋ ਜਾਵੇ!

ਸਖੀਏ ਅਸੀਂ ਮੋਹ 'ਚ ਜੰਮਦੇ
ਲੋਭ 'ਚ ਪਲਦੇ
...ਕਾਮ ਜੀਉਂਦੇ
ਹੰਕਾਰ ਪਾਲਦੇ...
...ਕ੍ਰੋਧ ਉਗਲਦੇ
ਅੰਧਕਾਰ 'ਚ ਮਰਦੇ!

ਜੀਵਨ ਪਾਈਏ-
ਜਾਗੀਏ...
.....ਸੋਈਏ
.....ਖਾਈਏ!
ਹੱਸੀਏ
.....ਰੋਈਏ
.....ਗਾਈਏ!
ਬੱਚੇ ਜੰਮਕੇ ਮਰ ਜਾਈਏ!

ਇਛੱਵਾਂ ਦੇ ਮੋਹ 'ਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੰਢਾਈਏ !
ਵੱਡੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਸਮਝ ਹੀ ਨਾ ਪਾਈਏ
ਦੁਨੀਆ ਤੇ ਫੇਰਾ ਪਾ ਟੁਰ ਜਾਈਏ !

ਕਿਵ ਪਹਿਚਾਣਾਂ ਇਸ ਮਨ ਨੂੰ
ਕਿੰਜ ਖੋਲਾਂ ਇਹ ਗੰਢਾਂ
ਸਮਝ ਰਹੀ ਹਾਂ !
sKI ieh gMy
ieh Pjry
kIdrq dyinbM!
iklll vfl kllienllq
iklll inkl sllfl bsq!
blll kl j llxysllgr dl hsqll !

nl sKle!

ਇਹ ਭੇਦ ਵੀ ਖੋਲ੍ਹੋ ਜ਼ਰਾ !!
ਕਿਧਰੋਂ ਆਵੇ ਕਿੱਧਰ ਜਾਵੇ ਇਹ ਸਮਾਂ
ਬੋਲੋ ਜ਼ਰਾ !

sKI!

ਸਮੇਂ ਦਾ ਚੱਕਰ
ਅਜਿਹਾ ਚੱਕਰ

ਘੁੰਮਦਾ ਰਿਹੈ ਯੁਗਾਂ ਤੋਂ
ਯੁਗਾਂਤਰਾਂ ਤੋਂ...
ਘੁੰਮਦਾ ਕਦੋਂ ਤੋਂ...
ਘੁੰਮੇਗਾ ਕਦ ਤੱਕ
ਕੋਈ ਜਾਣੇ ਨਾ!

ਚਾਰ ਪਹਿਰ-
ਇਕ ਚੱਕਰ
ਚਾਰ ਰੁੱਤਾਂ -
ਇਕ ਚੱਕਰ
ਚਾਰ ਯੁੱਗ -
ਇਕ ਚੱਕਰ
ਜੰਮਣਾ ਮਰਣਾ -
ਸਭ ਚੱਕਰ!!

ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ
ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਆਦਿ ਨਾ ਅੰਤ -
ਬਸ ਇਕ ਚੱਕਰ!!

ਸਾਡਾ ਇਹ ਜੀਵਨ ਵੀ
ਬੱਸ ਆਵਾਗਵਣ
ਇਕ ਫੇਰਾ ਇਕ ਚੱਕਰ!!!

h!! SKI

ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੋੜਿਆਂ ਦਾ ਮਕਸਦ

ਸਮਝ ਰਹੀਂ ਹਾਂ!
ਹੇ ਸਖੀ!
ਸਮੇਂ ਦਾ ਪੰਧ ; ਅਜਿਹਾ ਪੰਧ
ਅਸੀਂ ਤੁਰਦੇ ; ਅਸੀਂ ਗੁਜਰਦੇ
ਇਹ ਰੁਕਿਆ ਰਹੇ!

ਪਾਂਧੀ ਆਉਂਦੇ ; ਪਾਂਧੀ ਜਾਂਦੇ
ਇਹ ਤੁਰੇ ਨਾ
ਇਕੋ ਸੁੰਨ 'ਚ ਜੁੜਿਆ ਰਹੇ!

sKley 'smll'

ਨਾ ਅੱਜ ; ਨਾ ਕੱਲ ; ਪਰਸੋਂ ਨਾ ਤਰਸੋਂ
'ਸਮਾਂ' ਬਸ 'ਹੁਣ'!

sKI!

'ਹੁਣ' 'ਚ ਸਥਿੱਤ ਹੋ ਜਾਵਾਂ
ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ!

BI || SKI!

ਜੇ ਕੁਛ ਵੀ ਸੱਚ ਨਹੀਂ
ਤਾਂ ਮੋਹ ਕਿਸ ਲਈ
ਸੋਚਾਂ ਕਿਸ ਲਈ
ਇੱਛਾਵਾਂ ਕਿਉਂ
ਇਹ ਜੀਵਨ ਕਿਉਂ
ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ
ਇਹ ਬੰਧਨ ਕਿਉਂ ?

ਸਖੀ ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ
ਮੋਹ ਦੀਆਂ ਤੰਦਾਂ
ਲੋੜਾਂ - ਥੋੜਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨ !
ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪ ਸਿਰਜਦੇ
ਜੀਉਣ ਲਈ ਜੰਜਾਲ ਸਿਰਜਦੇ !
ਰੋਣਾ ਸਿਖਾਉਂਦੇ - ਰਿਸ਼ਤੇ
ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਉਲਝਾਉਂਦੇ - ਰਿਸ਼ਤੇ !

ਇਹ ਰਿਸ਼ਤੇ -
ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ
ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ
ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ
ਮਨ ਤੋਂ ਉਤਰਕੇ
ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਢਲ ਜਾਂਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ

ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਕੇ
ਵਸਤਾਂ 'ਚ ਜੜ ਜਾਂਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ!

SKI ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ
ਸ਼ਬਦ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ
ਅਸੀਂ ਜੋ ਵੀ ਬੋਲਦੇ
ਤਰੰਗਾਂ ਬਣਕੇ ਉਪਰ
ਕਿਸੇ ਖਲਾਅ 'ਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੇ
ਉਸਦਾ ਬਦਲ ਹੀ ਸਾਡਾ ਕਰਮ ਬਣਦੈ
ਤੇ ਸਾਡਾ ਕਰਮ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ!!

ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸੁਣਿਐ
ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਨਾਦ ਹੈ
ਕੋਈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਵ੍ਹੇ
ਸਾਰੀ ਊਰਜਾ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਹੈ ਨਾਦ!
ਊਰਜਾ ਦਾ ਮੂਲ ਸੋਮਾ
ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਆਦਿ ਹੈ ਨਾਦ!

ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਹੈ
ਭਗਤੀ ਸੰਗੀਤ ਹੈ
ਲੋਰੀ ਹੈ
ਭੰਵਰ-ਗੀਤ ਹੈ!

ਸ਼ਬਦ ਲੋਅ ਹੈ
ਲੋਅ ਹੈ
ਮੰਤਰ ਹੈ
ਗਿਆਨ ਹੈ
ਪ੍ਰਗੀਤ ਹੈ
ਸੰਗੀਤ ਹੈ
ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ
ਊਰਜਾ ਹੈ!

pr sKI!

ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਸੋਚਾਂ
ਫੇਰ ਸ਼ਬਦ ਅਪਸ਼ਬਦ ਕਿਉਂ ਹੋਇਐ
ਗਾਲੂ ਕਿਉਂ ਹੋਇਐ ??

ਨਾ ਸਖੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਊਰਜਾ
ਸ਼ਬਦ ਕਦੇ ਨਾ ਹੋਵੇ ਮੈਲਾ
ਅਪਸ਼ਬਦ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੁੰਦੈ ਮੈਲਾ!

shxley sKley!

ਦਸ ਭਲਾ:
ਉਹ ਜੋ ਪੈਰ ਕੂਚ ਝਾਂਜਰਾਂ ਪਾਉਂਦੀ ਏ

ਕਾਹਦੇ ਲਈ ?
ਲੱਪ ਲੱਪ ਸੁਰਮਾ ਪਾ ਅੱਖ ਮਟਕਾਉਂਦੀ ਐ
ਕਾਹਦੇ ਲਈ ?
ਲਘੂ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨ ਤਨ ਦਿਖਾਉਂਦੀ ਐ
ਕਾਹਦੇ ਲਈ ?
ਪੱਲੇ ਨਾਲ ਦੀਵਾ ਬੁਝਾਉਂਦੀ ਐ
ਕਾਹਦੇ ਲਈ ?

ਕੀ ਹਵਸ ਹੀ
ਜੀਵਨ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ !
ਨਿਰੇ ਜਿਸਮ ਬਣ ਜੀਵੀਏ
ਕੀ ਕਾਦਰ ਦਾ ਇਹੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ ?

hy sKI!

ਜਿੰਦ ਨੂੰ ਵੈਰਾਗ ਇਹੀ
ਗੋਰੀਆਂ ਕਲਾਈਆਂ ਤੇ
ਅੱਖਾਂ ਕਜਲਾਈਆਂ ਦੀ
ਹੁੰਦੀ ਨਾ ਮਿਆਦ ਕੋਈ

ਮੰਨਿਆ ਉਹਦੇ ਰੂਪ ਦਾ ਨਾ ਜਵਾਬ ਕੋਈ
ਪਰ ਰੂਪ ਕਿਹੜਾ ਉਮਰਾਂ ਦਾ ਬੇਲੀ ਏ
ਸਖੀਏ ਸਹੇਲੀਏ !!

ਸਖੀਏ!!
ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਾਵੇ ਅਸੀਂ
ਕੋਈ ਗੋਰੇ
ਭੂਰੇ
ਪੀਲੇ
ਤੇ ਕਾਲੇ ਅਸੀਂ!

.....
ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨਾ ਕੋਈ ਮਾਪਦੰਡ
ਸੁੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਸਖੀਏ... ਰੰਗ!
ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੁਲ ਜਾਂਦੇ
ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਉਡ ਜਾਂਦੇ
ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਖੁਰ ਜਾਂਦੇ -
ਇਹ ਰੰਗ!!

ਸੁੰਦਰ ਹੁੰਦੈ ਪੂਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ ਬੰਦਾ
ਪੂਰੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਹਸਤੀ
ਪੂਰੇ ਦਾ ਪੂਰਾ 'ਪਰਸੋਨਾ'...!

ਸੁੰਦਰ ਹੁੰਦੈ...
...ਅੰਦਰ ਵਸਦਾ ਸੱਚ
ਸੁੰਦਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ...
... ਆਚਾਰ-ਵਿਹਾਰ
ਸੁੰਦਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ...
.....ਵਿਚਾਰ
ਸੁੰਦਰ ਹੁੰਦੈ...

... ਬੰਦੇ ਦਾ ਮਨ
ਤੇ ਮਨ 'ਚੋਂ ਉਤਰ ਕੇ
ਅੱਖੀਆਂ 'ਚੋਂ ਚਮਕਦਾ ਮਨੋਬਲ!
ਸੁੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ...
... ਕੇਵਲ ਤਨ!
..... !

sKle!

ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਹਰ ਵਸਤੂ ਸੁਹਣੀ
ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀ ਕਦਰ ਤਾਂ
ਵੇਖਣ ਵਾਲੀ ਅੱਖ 'ਚ ਹੋਣੀ... !

.....
ਸਖੀਏ ਉਹ ਵੀ ਸੁਹਣੀ
ਇਸ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਦੀ
ਹਰ ਵਸਤੂ ਹੀ ਅਤਿ ਸੁਹਣੀ...
ਪਰ ਇਸ ਤਨ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ
ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਚਿਰ-ਰਹਿਣੀ!
ਸਾਹਾਂ ਦੇ ਬੂਹੇ ਤੇ ਖੜੀ ਕਾਇਆ
ਕਾਲ ਦਾ ਕਾਸਾ ਫੜ੍ਹ
ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਦਾਨ ਮੰਗਦੀ ਹੈ !

ਮੇਰੀ ਕਾਇਆ ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰਦੈ
ਤੇਰੇ ਮੱਥੇ 'ਚ ਨਵਾਂ ਸੂਰਜ
ਰੌਸ਼ਨ ਮੈ ਕਰ ਦੇਵਾਂ !

ਤੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ
ਆਕਾਸ਼ ਗੰਗਾ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਸਫ਼ਰ ਦੇਵਾਂ !
ਤੇਰੀ ਪਿਆਸ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ
ਇਕ ਅੰਜੁਲੀ ਸਾਗਰ ਦੇਵਾਂ !

ਸੋਚ ਤਿਰੀ ਵਿਚ
ਨੀਲਾ ਅੰਬਰ ਮੈਂ ਭਰ ਦੇਵਾਂ !

ਭਰ ਕੇ ਇਕ ਮੁੱਠ
ਇਸ ਮੁਕੱਦਸ ਮਿੱਟੀ ਦੀ
ਤਲੀ ਤੇਰੀ ਤੇ ਧਰ ਦੇਵਾਂ !
ਅਚਨਚੇਤ ਹੀ ਖੁੱਲ ਜਾਵੇ
ਇਸ ਜੀਵਨ ਦਾ ਰਹੱਸ
ਐਸਾ ਤੈਨੂੰ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਦੇਵਾਂ !
ਮੇਰੀ ਕਾਇਆ
ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰਦੈ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਵਰ ਦੇਵਾਂ
ਇਸ ਕਾਲ ਚੱਕਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਕਰ ਦੇਵਾਂ !

ਮੇਰੀ ਕਾਇਆ ਮੇਰਾ ਜੀਅ ਕਰਦੈ
ਤੈਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ
ਨਵਾਂ ਚਿੰਤਨ
ਨਵਾਂ ਜੀਵਨ ਦੇਵਾਂ... !

ਤਨ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ
ਜੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਅੰਦਰ

ਗਹਿਰੇ ਲੱਥ ਪਾਈਏ
ਮੱਥੇ ਚ ਬੈਠ ਜਾਈਏ
ਤੀਜਾ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਪਾਈਏ
ਤਾਂ ਉਸ ਮਹਾਂ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੇ
ਅੰਗ ਸੰਗ ਹੋ ਜਾਈਏ
ਖੁਦ ਵੀ ਸੁੰਦਰ ਹੋ ਜਾਈਏ!

ਸਖੀ ਫਿਰ ਭਲਾ
ਸਦੀਵ ਸੁੰਦਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ??

sKley

... ਸਦੀਵ-ਸੁੰਦਰ ਹੈ-
ਇਹ ਧਰਤੀ!
ਧਰਤੀ ਦਾ ਅਦਭੁਤ ਗੁਰੂਤਾ ਆਕਰਸ਼ਣ!!
ਲੱਖਾਂ ਕੋਹ ਫੈਲੇ ਹਿਮ ਪਰਬਤ
ਜੁਗਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰੰਤਰ
ਵਹਿੰਦੇ... ਦਿਲਕਸ਼ ਝਰਨੇ...
...ਸੀਤਲ ਨਦੀਆਂ
...ਅਨੰਤ ਅਥਾਹ ਮਹਾਂਸਾਗਰ
ਤੇ ਰੰਗਾਂ ਭਰੀ ਬਨਸਪਤ!
.....!
ਡਰ ਹੈ ਮੈਂਨੂੰ

ਜਾਦੂਗਰ ਇਹ ਬੰਦਾ
ਬੁਣ ਰਿਹੈ ਜੋ ਸੁਪਨੇ
ਕੋਲ ਦੀਆਂ ਬੁੰਦਾਂ ਵਾਂਗ ਟਪਕਾ ਨਾ ਦੇਵੇ
ਕਿਤੇ ਇਹ ਧਰਤੀ!
ਸਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸਮਤੋਲ ਅੰਦਰੋਂ
ਮਨਫੀ ਕਰ ਦੇਵੇ ਨਾ ਸੁੰਦਰਤਾ ਇਸਦੀ!

n॥ SKI

ਮੁਕਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਸਭਿਆਤਾਵਾਂ
ਬਦਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ ਮਾਨਿਆਤਾਵਾਂ!
ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਯੁੱਗ!
ਮੁੱਕ ਸਕਦੇ ਨਹੀਂ
ਸੂਰਜ
ਚੰਦ
ਤਾਰੇ
ਸਦੀਵ ਸੁੰਦਰ
ਇਹ ਨੀਲ ਗਗਨ!

hy SKI

ਇਸ ਸੁੰਦਰਤਾ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵਾਂ
ਖੁਦ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਕਰ ਪਾਵਾਂ
ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਂ ਹਾਂ!

ਇਸ ਰਹੱਸਮਈ ਕਾਇਨਾਤ ਦੇ
ਕਿਸੇ ਕਣ ਦਾ ਰਹੱਸ ਜਾਣ ਜਾਵਾਂ
ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀਂ ਹਾਂ!

SKI!

ਜੋ ਵੀ ਸਦੀਵ ਹੈ
ਉਹ ਸੱਚ ਹੈ
ਉਹੀ ਸੁੰਦਰ ਹੈ!
ਜੇ ਇਸ ਸੱਚ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋ ਜਾਈਏ
ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ ਸੁੰਦਰ ਹੋ ਜਾਈਏ!

hy SKI!

ਜੋ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇ
ਉਸਦੀ ਲੈਅ 'ਚ ਲਗਾਤਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ
ਉਸਦੀ ਹਸਤੀ 'ਚ ਸੁਮਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ
ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਤੋਂ ਅਵਤਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ!

ਆਹ! ਸਖੀ!
ਭੇਤ ਇਹ ਵੀ
ਬੰਦ ਹੈ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ!
ਇਸ ਭੇਤ ਦੀਆਂ ਤਹਿਆਂ
ਖੋਲ੍ਹਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ!

E SKI!

ਜੇ ਕਦੇ ਸ਼ੁਰੂ-ਸਫਰ
ਇਹ ਕਨਸੋਅ ਪੈ ਜਾਂਦੀ
ਕਿ ਇਹ ਪੰਥ ਇਉਂ ਮੁੱਕ ਜਾਣੈ
ਤਾਂ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ
ਇਸ ਮਸਨੂਈ ਦੌੜ 'ਚ
ਰਤਾ ਕੁ ਰੁਕ ਲੈਂਦੀ !

ਬਹਾਰਾਂ ਦੇ ਮੌਸਮਾਂ 'ਚ
ਦੂਰ ਤੱਕ ਫੈਲੀਆਂ
ਖੁੱਲੀਆਂ ਚਰਾਗਾਹਾਂ 'ਚ ਉੱਗੇ
ਜੰਗਲੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ
ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਮਾਣ
ਆਪਣੀ ਰੂਹ ਭਰ ਲੈਂਦੀ !

ਕਿਸੇ ਝੀਲ ਕੰਢੇ ਪਏ
ਮੌਨ ਪੱਥਰਾਂ 'ਤੇ ਵਿਹਲੀ ਜਿਹੀ ਬਹਿ
ਦੂਰ ਤਕ ਫੈਲੇ
ਦਿਲਕਸ਼ ਪਰਬਤਾਂ ਨੂੰ ਤੱਕਦੀ
ਤੇ ਨਦੀ ਜਿਹੀ ਤਰਲ
ਕਵਿਤਾ ਰਚਦੀ !
ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਸਮੁੰਦਰ ਕੰਢੇ
ਹਵਾਵਾਂ ਦੀ ਚੁੰਨੀ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਮਾਰ
ਕਦੇ ਬੇੜੀਆਂ ਕਦੇ ਬਰੇਤਿਆਂ
ਕਦੇ ਬਾਦਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਉਡਦੀ ਫਿਰਦੀ !

ਕਦੇ ਸਿੱਪੀਆਂ ਘੋਗੇ ਚੁਗਦੀ
 ਗੀਟੇ ਖੇਡਦੀ
 ਰੇਤ 'ਚ ਨਹਾਉਂਦੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ ਤੱਕਦੀ
 ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚੀਂ ਚੀਂ ਦੇ ਰਾਗ 'ਚ
 ਮਸਤ ਹੋ ਕਿਕਲੀ ਪਾਉਂਦੀ ਪਾਉਂਦੀ
 ਉਸ ਮਹਾਂ ਚੇਤਨਾ 'ਚ ਸਿਮਟ ਜਾਂਦੀ!!

pr sKI

ਪਤਾ ਨਹੀਂ
 ਮੈਂ ਭ੍ਰਾਂਤੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਕਿਉਂ ਭੱਜਦੀ ਗਈ
 ਹਮਸਾਏ ਰੋਜ਼ ਉੱਠਕੇ
 ਖਾਂਦੇ, ਪੀਂਦੇ, ਹੱਸਦੇ, ਰੋਂਦੇ
 ਤੇ ਫੇਰ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ!
 ਮੈਂ ਵੀ ਇਵੇਂ ਹੀ ਕਰਦੀ ਰਹੀ!

ਕਾਸ਼ ਜੇ ਕਦੇ!
 ਇਹ ਸਫ਼ਰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇ
 ਇਸ ਵਾਰ ਜੋ ਗਲਤੀ ਹੋਈ
 ਫੇਰ ਨਾ ਹੋਵੇ!!

sKI izlgl dl nll kll Sllm
nll kll svrll
izlgl dl Drll ij Qll PV0

aQ|| SrUhoj ||vy
kdyhēyn|| Avj||!

sKle!

ਸੋਚ ਸੋਚ ਇਹ ਸਮਝੀ ਮੈਂ
ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਂ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ...
ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ...
ਮੈਂ ਹਾਂ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆ ਹੈ
ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆ ਨਹੀਂ.....

h|| sKI!

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਖੇੜਾ ਹੈ
ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ
ਆਨੰਦ ਹੈ ...
ਵਿਸਮਾਦ ਹੈ
ਰੂਹਾਨੀ ਤਾਲ ਤੇ ਨੱਚਦੀ
ਉਸ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ ਊਰਜਾ ਦੇ
ਕਿਸੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਕਣ ਦੀ
ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ .....

ਇਕ ਸੁਕਰਾਣੂ ਦੇ ਵਿਕਸਣ ਤੇ
ਵਿਗਸਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ!

ਅਣੂ ਦੀ ਊਰਜਾ ਦੇ
ਵਿਸਤਾਰ ਦੀ ਰਵਾਨੀ ਹੈ!

ਸਖੀ ਹੁਣ ਮੈਂ 'ਹੁਣ' ਵਿਚ ਜੀਣੈ
ਜੋ ਹੁੰਦੈ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿਣੈ
ਕੋਈ ਹੱਸਦੈ ਹੱਸ ਪੈਣੈ
ਕੋਈ ਗਾਉਂਦੈ ਦਿਲ ਨਾਲ ਗਾਉਣੈ
ਜੇ ਕੋਈ ਨੱਚਦੈ ਰੂਹ ਨਾਲ ਨੱਚ ਲੈਣੈ

ਕੋਈ ਰੋਵੇ ਰੋਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ
ਦੁਖ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਗੁਆਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ
ਇਕ ਸਾਹ ਭਰ ਦਾ ਬਸ ਜੀਵਨ
ਅਗਲੇ ਪਲ ਕੀ ਹੋਣੈ
ਕੀ ਪਤਾ!
ਜਦ ਮੈਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ
ਕੀ ਬਚਿਐ
ਕੀ ਪਿਐ
ਕੀ ਲੈਣਾ?

ਜੋ ਹੈ
ਬਸ 'ਹੁਣ' ਹੈ
'ਹੁਣ' 'ਚ ਰਹਿ ਸਕਾਂ
ਬੱਸ ਇਹੀ ਇੱਛਾ!

j y s k l ' h x ' ' c h o j w e l è

a h A v s Q w -

k i h t b y -

A w h ! k l k h l e j

k l s x w e l e j

k i h t b y -

a h m h w A w n t b

i k \ s m j w e l e j !

s i x A t

a Q y k e l n w k C k i h t b y

n w k C s x d !

k i h x s n x d w

B q h l i m t j w d w !

k r q w q y i k r q d w

B q h l i m t j w d w

a Q y i P r h x q y n w h x d w

P r k n h l l r i h t b w !

S b d q y A S b d d w

P r k n h l l r i h t b w !

A w p n h l l r i h t b w

d n l A w n h l l r i h t b w

q n n h l l r i h t b w

mn nhll rihll!

aQysB kC iekohll ey
aQybs pkWS hll ey!
cqnw Pl kyAwkWS hoj Wdl
bllhmlFl cqnw dw ivsqwr hoj Wdl!

ieh Drql
ieh ABr Awpxyhoj Wdy
nw 'mll' rihll!
nw 'qll' rihll!
ieh bnspq
ieh prbq
ieh smllr
ieh AwkWS
slrj
cll qwry
ieh Drql
sB isStl
iek rlp hoj Wdl!

hy SKI!

ਇਹ ਰਮਜ਼ਾਂ ਸਮਝ ਸਕਾਂ
ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ
ਤੇ ਸੋਚ ਦੇ ਅਗਲੇਰੇ ਯੁਗ ਵਿਚ
ਪਹੁੰਚ ਰਹੀ ਹਾਂ!

ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੁੰਦੈ
ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਤਪੋਬਨ!
ਤੁਰਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਕੋਈ
ਅੰਦਰ ਲੱਥਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਕੋਈ
ਲੱਭਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਕੋਈ
ਵਸਤ ਅੰਦਰੇ ਗੁਆਚੀ ਹੋਈ!

ਬਾਹਰ ਕੇਵਲ ਭਟਕਣ ਹੈ
ਭਟਕਣ ਹੈ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ
ਭਟਕਣ ਹੈ ਤੰਤੂਆਂ ਦੀ
ਭਟਕਣ ਹੈ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦੀ
ਭਟਕਣ ਹੈ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ
ਭਟਕਣ ਹੀ ਭਟਕਣ ਹੈ
ਭਟਕਣ ਹੈ ਹਿੰਦਸਿਆਂ ਦੀ!

ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੈ
ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਤਪੋਬਨ!
ਭਾਲਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਕੋਈ
ਵਸਤ ਅੰਦਰੇ ਗੁਆਚੀ ਹੋਈ!

ਚੁੱਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਇਕ ਗਹਿਰੀ ਗੁਫਾ
ਇੱਥੇ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਮਨ ਨੂੰ ਸਾਧਣਾ
ਮਨ ਸਾਧਣਾ ਹੀ ਹੈ;
ਸਾਧਨਾ !

ਸਾਧਨਾ ਹੈ ਮਨ ਨੂੰ ਸੁਆਰਨਾ
ਸਾਧਨਾ ਹੈ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਰਮਜ਼ ਨੂੰ ਪਛਾਨਣਾ
ਸਾਧਨਾ ਹੈ ਆਪੇ ਨੂੰ ਸਿਆਨਣਾ
ਸਾਧਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਆਪੇ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ
ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਕੋਈ
ਰਮਜ਼ ਅੰਦਰੇ ਗੁਆਚੀ ਹੋਈ !

ਸਾਧਨਾ ਹੀ ਹੈ ਉਪਾਸਨਾ
ਉਪਾਸਨਾ ਨਹੀਂ ਏ ਦਰ ਦਰ ਭਟਕਣਾ
ਉਪਾਸਨਾ ਨਹੀਂ ਗਿਰਜੇ ਮੰਦਰ ਮਸਜਿਦ
ਖੋਜਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਈ ਜੰਗਲ
ਪੂਜਯ ਹੈ ਆਪਣਾ ਹੀ ਤਨ ਮਨ
ਤਪੋਬਨ ਹੈ ਆਪਣੇ ਹੀ ਅੰਦਰ !

ਤਪੋਬਨ ਵਿਚ ਜਾਗਦਾ ਏ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਤਾ
ਕੌਣ ਹਾਂ ਮੈਂ,
ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ
ਕਿਉਂ ਹਾਂ ਮੈਂ,
ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਹਾਂ ਮੈਂ

ਸੋਚਦਾ ਸਮਝਦਾ ਤੇ ਧਿਆਨ ਧਰਦਾ
ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਕੋਈ
ਰਮਜ਼ ਅੰਦਰੇ ਗੁਆਚੀ ਹੋਈ !

ਉਜਲਾ ਹੋ ਜਾਏ ਜਦ ਤਪੋਬਨ
ਫਿਰ ਉਜਲਾ ਹੋ ਜਾਏ ਤਨ ਤੇ ਮਨ
ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਦਿਸਣ ਲੱਗੇ ਸਾਫ਼ ਸਾਫ਼
ਆਪਣੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ
ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਲਗਦੈ ਬੇਮਾਇਨਾ
ਅੰਦਰ ਬੇਲੋੜਾ ਕਚਰਾ ਭਰਿਆ
ਵਸਤਾਂ ਅੰਦਰ ਦੱਬਿਆ ਇਨਸਾਨ
ਕੁਦਰਤ ਕੋਲੋਂ ਦੂਰ ਭੱਜਿਆ ਇਨਸਾਨ
ਕੰਧਾਂ ਅੰਦਰ ਘੁੱਟਿਆ ਇਨਸਾਨ !
ਜੰਜੀਰਾਂ ਵਿਚ ਜੁੱਟਿਆ ਇਨਸਾਨ
ਜੰਦਰੇ ਖੋਲਦੈ ਕੋਈ ਕੋਈ
ਚਾਬੀ ਅੰਦਰੇ ਗੁਆਚੀ ਹੋਈ !

ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੈ
ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਤਪੋਬਨ !
ਤੁਰਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਕੋਈ
ਅੰਦਰ ਲੱਥਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਕੋਈ
ਲੱਭਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਕੋਈ
ਵਸਤ ਅੰਦਰੇ ਗੁਆਚੀ ਹੋਈ !

hW sKI!

ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਦਾ
ਅਗਲੇਰਾ ਯੁੱਗ ਹੈ ਇਹ
ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਆਣ ਪਹੁੰਚੀ ਹਾਂ
ਸਦੀਵੀ ਸੱਚ ਨੇ ਮੇਰੇ ਦੁਆਰੇ 'ਤੇ
ਇੰਜ ਦਸਤਕ ਦਿੱਤੀ ਹੈ
ਕਿ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਮੈਂ ਗੁਆਚ ਗਈ ਹਾਂ...!

ਚਾਨਣ ਦੀ ਕੋਈ ਰਿਸ਼ਮ
ਹਨੇਰੀਆਂ ਗੁਫਾਫ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚੀਰ
ਮੇਰੇ ਮਸਤਕ ਇੰਜ ਆਣ ਢੁੱਕੀ ਹੈ
ਕਿ ਮਨ ਅੰਬਰ ਹੋ ਗਿਐ
ਤੇ ਅੰਤਹਿਕਰਣ ਵਿਚ
ਕੋਈ ਸ਼ਹਿਨਾਈ ਗੂੰਜ ਉੱਠੀ ਹੈ

ਖੇੜਾ ਹੀ ਖੇੜਾ ਹੈ
ਤੇ ਮੇਰੀ ਚੇਤਨਾ
ਚਾਨਣ ਦੀਆਂ ਪੰਜੇਬਾਂ ਪਾ
ਬਰੇਤਿਆਂ 'ਚ ਨੱਚ ਰਹੀ ਹੈ!

ਹੇ ਸਦੀਵ ਸੱਚ
ਹੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਰਹੱਸ!
ਤੂੰ ਭਾਂਵੇਂ ਕੜਕਦੀ ਧੁੱਪ ਬਣ ਮਿਲੀਂ
ਜਾਂ ਕੋਸੀ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਨਿੱਘ ਬਣ

ਘੋਰ ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਬਣ ਮਿਲੀਂ
ਜਾਂ ਚਿੱਟੇ ਦੁੱਧ ਚਾਨਣ ਦੀ ਸਬਾਤ ਬਣ

ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਲੱਭ ਰਹੀ ਹਾਂ;
ਖਿੜਕੀ ਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਤੇ ਪੈਂਦੀਆਂ
ਕਿਣਮਿਣ ਕਣੀਆਂ ਦੀ ਟਪ ਟਪ 'ਚੋਂ
ਦਾਵਾਨਲ ਵਿਚ ਬਲਦੇ ਡਿਗਦੇ
ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਕੜ ਕੜ 'ਚੋਂ

ਮਲਏ ਪਰਬਤ ਤੋਂ ਆਉਂਦੀਆਂ
ਸੁਹਾਵਣੀਆਂ ਪੌਣਾਂ ਦੀਆਂ
ਸੁਗੰਧੀਆਂ 'ਚ ਮਿਲੀਂ
ਜਾਂ ਹਿਮ-ਨਦੀਆਂ ਦੀਆਂ
ਕੰਧੀਆਂ 'ਤੇ ਮਿਲੀਂ

ਧਰਤੀ ਦੀ ਕੁੱਖ 'ਚ ਪਏ
ਕਿਸੇ ਬੀਜ 'ਚ ਮਿਲੀਂ
ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਗਲ 'ਚ ਲਟਕਦੇ
'ਤਾਬੀਜ਼' 'ਚ ਮਿਲੀਂ
ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਲੱਭ ਰਹੀ ਹਾਂ!

ਲਹਿਲਹਾਉਂਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਮਸਤੀ 'ਚ
ਜਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਬਸਤੀ 'ਚ ਮਿਲੀਂ
ਤੂੰ ਮਿਲੀਂ ਜਰੂਰ
ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਲੱਭ ਰਹੀ ਹਾਂ!

ਪਤਝੜ ਦੇ ਮੌਸਮ 'ਚ
ਕਿਸੇ ਚਰਵਾਹੇ ਦੀ ਨਜ਼ਰ 'ਚ ਉਠਦੇ
ਉਬਾਲ 'ਚ ਮਿਲੀਂ
ਜਾਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿਗੇ ਸੁੱਕੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ
ਉਛਾਲ 'ਚ ਮਿਲੀਂ!

ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਲੱਭ ਰਹੀ ਹਾਂ
ਕਿਸੇ ਭਿਕਸੂ ਦੀ ਤੋਰ 'ਚੋਂ
ਕਿਸੇ ਨਰਤਕੀ ਦੇ ਨਿਰਤ ਦੀ ਲੋਰ 'ਚੋਂ
ਕਿਸੇ ਵੀਣਾ ਦੇ ਸੰਗੀਤ 'ਚੋਂ
ਕਿਸੇ ਹਜ਼ੂਮ ਦੇ ਸ਼ੋਰ 'ਚੋਂ!

ਤੂੰ ਮਿਲੀਂ ਭਾਵੇਂ
ਕਿਸੇ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ ਦੀ ਅੱਖ ਦਾ ਅੱਥਰੂ ਬਣ
ਕਿਸੇ ਸਾਧਕ ਦੇ ਧਿਆਨ ਦਾ ਚਖਸੂ ਬਣ
ਕਿਸੇ ਮਠ ਦੇ ਗੁੰਬਦ ਦੀ ਗੂੰਜ ਬਣ
ਜਾਂ ਰਾਸਤਾ ਲੱਭਦੀ ਕੂੰਜ ਬਣ
ਤੂੰ ਮਿਲੀਂ ਜਰੂਰ
ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਲੱਭ ਰਹੀ ਹਾਂ!

•••